

HJÆLPEBOG

TIL BRUG VED DANSK ANALYSE OG STIL

UDGIVEN

AF

B. T. DAHL

KØBENHAVN

FORLAGT AF V. PIO'S BOGHANDEL

SALLY B. SALOMONS BOGTR.

1893

FORORD.

Idet jeg udgiver nærværende lille Skolebog, skal jeg for at forebygge mulig Mistydning udtale mig om dens Opgave og Brug.

Min «Hjælpebog» har jeg tænkt mig brugt i Realskoler, ved Seminarier, paa videre gaaende Kursus og i lærde Skoler, efter at Retskrivnings-Vanskelighederne maa betragtes i alt væsentligt som overvundne, altsaa i de øverste Klasser. Den falder, som det vil ses, i to Hovedafdelinger: I Til Analyse og Diktat og II Til Rettelse. I den første af disse har jeg optaget et, som jeg haaber, passende Udvalg af lettere og sværere Smaastykker, hentede fra forskellige Forfattere. Om det pædagogisk rigtige i at lade Stykkerne fremtræde væsentlig uden Tegnsætning har jeg dels selv overtydet mig i min praktiske Lærervirksomhed, dels har jeg hos ærede Kollegaer fundet yderligere Stadfæstelse herfor. Paa denne Maade faar Eleven nemlig Øje for, at en god Tegnsætning kan være til stor Hjælp baade for Oplæsning og Forstaaelse, og han manes til selv i sine skriftlige Udarbejdelser at følge de almindelig vedtagne Tegnsætningsregler, paa hvis Betydning der maaske ikke overalt lægges tilbørlig Vægt. I hvert Fald anker Undervisningsinspektøren (Professor N. V. Müller) for de kommunale og de private Realskoler i sin Beretning for 1890—92 blandt andet over, at der «i ikke faa Skoler er en stærk Tilbøjelighed til at lade sig nøje med Komma, hvor der bør staa Punktum eller i det mindste Semikolon,» — lige som Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler og dertil hørende Realskoler i sin Beretning (1890—92) udtaler: «Tegnsætningen er ingenlunde sikker, og mange synes ikke at kende andre Tegn end Punktum og Komma». — Rækkefølgen af de her optagne 27 Stykker er til Dels vilkaarlig, ganske saaledes som den — paa et afsluttende Stade — forekommer under Forfatterlæsningen. Den sagkyndige Lærer, der maatte ønske en efter Hensynet til Form eller Indhold jævnt fremad skridende Ordning, vil jo med Lethed kunne vælge den, der tjener hans særlige Formaal bedst.

I 1ste Hovedafdeling (I) kunne ikke faa Stykker tjene Eleven som Forbilleder paa godt dansk Sprog; andre ere nærmest paa Grund af deres vanskeligere Sætningsbygning optagne, fordi de særlig egne sig til at danne Grundlaget for en dybere gaaende Analyse; endelig ere nogle faa, som Følge af deres Indholds-Dybde, især beregnede paa enkelte modnere Elever. Derimod gaar Bogens 2den med smaat trykte Hovedafdeling (II) væsentlig ud paa at advare Eleverne mod «alskens sproglige Urigtigheder, Ubhjælpsomheder og Uklarheder samt Ind-

holds- og Tankefejl. Til denne Afdelings Afsnit A har jeg, foruden de Prøver, jeg har indsamlet i min egen Lærer- og Censor-Virksomhed, ved Cultusministeriets Forekommenhed faaet Lejlighed til at gøre Uddrag af en stor Mængde Stile, skrevne saavel ved Lærerinde-Eksamen som ved Eksamen artium.*)

Medens de i I optagne Forfatterstykkers Retskrivning er bragt i Overensstemmelse med den ministerielt paabudte, har jeg ved de medtagne Stile-Prøver (Afsnit A) af let forstaaelige Grunde hverken i Stave-maade, Tegnsætning eller Indhold foretaget nogensomhelst Ændring.

Hvor stor Betydning nu end Stilens rent ydre Form kan have, maa man dog vistnok give Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler Ret i, at man «noget mere, end det almindelig sker», maa være opmærksom paa «syntaktiske og logiske Uklarheder, fejlagtig og ufuldkommen Sætningsforbindelse («Dette Folk . . . , de . . . », «Denne Fejl hører til en af de almindeligste»), Skejen ud fra Emnet og Tankegangen, Floskelvæsen, o. s. v.» I saa Henseende haaber jeg ved mit Udvalg af Stile-Prøver at have samlet et fyldigt Stof, der i en dygtig Lærers Haand vil kunne blive af ikke ringe Betydning.

Om Bogens sidste Afsnit B, der — ligesom Afsnit A — fremtræder med forskellige Retskrivninger, kan jeg maaske fatte mig i Korthed. Af de her i broget Blanding optegnede Eksempler paa almindelig forekommende Forsyndelser mod god og ren dansk Stil skal jeg særlig henlede Opmærksomheden paa dem, der indeholde overflødige Norskagtigheder (Norvagismer), idet jeg iøvrigt for hele dette Afsnits Vedkommende henviser Læserne til min «Dansk Stillære» (1889).

Ogsaa i dette Afsnit har jeg, foruden Realfejl, medtaget en Del logiske Unøjagtigheder og Fejl, som Læreren kunde give en værdifuld Førøgelse ved at paavise det skæve i de Vrangslutninger, Ord- og Tankefælder (Sofismer), som findes f. Eks. i Holbergs «Erasmus Montanus» og Paludan-Müllers «Kalanus».

Naar jeg nu overgiver mit lille Samlerarbejde til Lærerstandens gunstige Modtagelse, skal jeg til Slutning særlig nævne: Poul Møllers kortfattede formelle Logik ved Carl Berg (Kbh. 1839), Kjøbenhavnske Pige børns Stile (1856), Fr. Dahl: «Fra det sproglige Hverdagsliv» (Vor Ungdom 1888) og Jonas Collin: «Vort Sprog» («Literatur og Kritik» 1888), hvilke Skrifter, blandt andre, have været mig til Nytte under Udgivelsen.

B. T. Dahl.

*) Det fremhæves udtrykkelig, at jeg for at faa de fleste og almindeligst forekommende Fejl «til Rettelse» samlede paa det mindst mulige Omraade har været nødt til væsentlig at optage Brudstykker af mindre gode Eksamenstilte. Jeg haaber andet Steds at faa Lejlighed til at meddele Prøver paa Mønsterstille fra de forskellige Skoler og glæder mig ved allerede nu at kunne henvise til de i Hr. Undervisningsinspektør, Prof. Müllers ovennævnte Beretning S. 2 optagne Prøver paa gode Indledninger til Realafgangs-Stile.

I.

Til Analyse og Diktat.

I.

Vædekørselen hos Romerne.

Romernes kæreste Forlystelse var Vædekørslerne paa den store Rendebane (*Circus maximus*). Imellem to af de syv Høje hvorpaa Rom var bygget strakte sig en lang forholdsvis smal Dal. Allerede 700 Aar før Kristi Fødsel afholdtes her offentlige Lege medens Folket lejrede sig op ad Bakkeskraaningerne og saa til. Men snart steg Fordringerne til Bekvemmelighed og der opførtes Træstilladser med Siddepladser. Disse beskedne Stilladser afløstes siden af storartede Bygninger. Man afmaalte en Plads omtrent tusinde Alen lang og flere Hundrede Alen bred som man omgav med en ti Fod bred og lige saa dyb Grav samt et Jærnrækværk. Ved den ene Ende vare Skrankerne bag hvilke Vognene holdt der skulde deltage i Vædekørselen. Uden om Pladsen var der anbragt Bænke for Tilskuerne og for at gøre det muligt for alle at se ordnede man Bænkeraderne trappevis den ene over den anden saa at de forreste sad lavest nede og de bageste højest oppe. De øverste Siddepladser vare af Træ de nederste af Marmor. Midt i den aflange Bane strakte sig en 6 Fod høj 20 Fod bred Mur og ved begge Ender af Muren stod der tre Søjler uden om hvilke der skulde køres syv Gange inden Prisen var vunden. Vognene gennemløb først den Del af Banen der laa paa højre Side af Muren svingede saa venstre om og løb tilbage paa den modsatte Side. Da altsaa alle Drejninger skete til venstre

passede man paa at sætte den bedst tilkørte Hest yderst til denne Side da det for en stor Del beroede paa dens Smidighed i Vendingen om man skulde sejre eller ikke. Hvad enten man kørte med to fire eller seks Heste vare de altid spændte jævnsides ikke som hos os hvor de to ere Stangheste og de andre Forløbere. En Forestilling om hvorledes Vognene saa ud og til Dels hvorledes Kuskene vare udstyrede kan man faa ved at besøge det pavelige Palads i Rom. Her er der nemlig mange Sale fyldte med prægtige Billedhuggerarbejder fra Oldtiden og i en af disse Sale findes to Marmorarbejder hvoraf det ene forestiller en til Vædekørsel forspændt Vogn det andet en Vognstyrer. Her ser man at Vognen var en lille tohjulet let Karre. I denne stod Vognstyreren iført en kort ulden Trøje uden Ærmer paa Hovedet bar han en hjælماغtig Hue der dækkede Pande og Kinder i Haanden holdt han Pisken i det brede Bælte der var spændt om Livet havde han en Kniv for i Ulykkestilfælde at kunne overskære Tømmerne som vare fastgjorte til Bæltet. — Da Vædekørslerne gentoges flere Dage i Træk og der som oftest hver Dag var 24 Løb blev det forbundet med stor Vanskelighed for Festgiverne at bestride Cirkuslegene med egne Heste og Folk. Der dannede sig da Selskaber som for Betaling leverede baade Heste Vogne og Kuske og da der til hvert Løb i Regelen stilledes fire Vogne faldt det som af sig selv at der ogsaa stiftedes fire forskellige Selskaber som kappedes om Prisen ved hvert Løb. Eet Selskab valgte den røde Farve til sit Mærke malede Vognene røde og lod Vognstyrerne bære røde Trøjer et andet brugte den grønne Farve et tredje den hvide og et fjerde den blaa. Nogle Tilskuere mente at det saakaldte røde Selskab havde de hurtigste Heste de skønneste Vogne og de dygtigste Kuske andre holdt derimod paa det grønne eller en af de andre Farver. Overalt hvor man mødtes paa Torvene og i private Selskaber drejede Samtalen sig om hvilket Selskabs Heste og Kuske der

bare Prisen. Man udvekslede Anskuelser derom man mundhuggedes og skændtes og paa selve Cirkus udartede det mer end een Gang til Haandgribeligheder. Hele Folket lige fra Kejseren ned til Slaven delte sig i Partier. Kejseren glædede sig herover thi alt hvad der vendte Folks Tanker bort fra Staten og dens Styrelse var ham kærkomment desto lettere kunde han skalte og valte efter Behag.

De Dage Rendebanen aabnedes for Folket var Rom tidlig paa Benene. Før Solopgang ilede man gennem Gaderne hen til Cirkus trængte og puffede sig frem for at sikre sig en Plads thi skønt Bygningen havde 150,000 Siddepladser var den dog ikke rummelig nok til at huse den store Mængde Mennesker som strømmede til og hver Gang maatte mange Tusinder vende tilbage uden at kunne komme ind. De fornemme Raadherrerne og Ridderne kunde give sig bedre Tid da bestemte Bænke vare dem forbeholdte. Under nogle af Kejserne havde Hoffet sin egen prægtigt udstyrede Plads under andre tog det til Takke med Senatorernes Bænke.

Legene indlededes med at Gudernes Kejserens og den kejserlige Families Billeder førtes i højtideligt Optog langs ad Banen. Dette havde imidlertid de fleste set saa ofte at de betragtede det som et uundgaeligt Onde et Slags Forspil de kendte udenad og derfor kedede sig ved. Desto større Liv kom der over Folk naar den Øvrighedsperson som førte Forsædet kastede et hvidt Tørklæde ned paa Banen Tegnet til at Vædekørslerne skulde begynde. En dump Bevægelse gik gennem det bølgende Menneskehav alles Øjne vendte sig uvilkaarlig hen imod Skrankerne bag hvilke de forspændte Vogne holdt. Omsider aabnedes Skrankerne og frem for de utaalmodige Heste en Støvschy indhyllede Vogne og Heste Kuskene bøjede sig forover og fremskyndede Hestenes Løb med høje Tilraab. De gamle erfarne Vognstyrere holdt dog i Begyndelsen lidt igen for at spare Dyrenes Kræfter indtil de den syvende og sidste Gang skulde Banen rundt. Med en Partilidenskab som grænsede

til Raseri omtrent saaledes skriver en nyere Forfatter der omhyggelig har skildret den første Kejsertid efter de gamle Kilder fulgte Tilskuerne Vognene de klappede og skreg de trættes og skændtes jubledede og triumferede sprang op fra deres Pladser lænede sig langt ud over dem der sad nedenfor smældede med Tungen og søgte ved opmuntrende Raab at drive deres Partis Heste fremad og naar en Vognstyrer sejrrig naaede Maalet fulgte Vennernes Jubelskrig og Modstandernes Forbandelser ham ud af Banen Raabene vare saa høje og stærke at de hørtes vidt over Byen og fortalte dem der sad hjemme at nu var et Løb sluttet de lød ud over Roms Grænser og naaede den vejfarende der alt havde Staden et godt Stykke bag ved sig.

Saaledes fulgte der tolv Løb efter hinanden. Ved Middagstid var der et Ophold under hvilket Tilskuerne enten gik hjem for at spise eller som Gæster bleve beværtede i Cirkus hvor Slaver ombare Vin Kurve med Brød og Fade med vel smagende Retter. Om Eftermiddagen var der igen tolv Løb og først ved Solnedgang skiltes man for atter at mødes næste Morgen.

(A. Ingerslev).

2.

Om Insekterne i Almindelighed.

Medens Pattedyrene Fuglene Krybdyrene og Fiskene da de have Ben eller Skelet kaldes Ben- eller Hvirveldyr gives der utallige andre Dyr som ikke have Ben i Legemet men i Stedet derfor ere omgivne af en Skal hvorimod andre ere bløde og slimede.

Mange af de benløse Dyr kaldes Leddyr fordi deres Legeme bestaar af Led og Ringe. Hertil høre Insekterne som have faaet deres Navn deraf at Hovedet og Legemets øvrige Dele ere skilte fra hverandre ligesom ved Indskæringer. Insekterne ere smaa Dyr der i mange Henseender ere højst mærkværdige. Deres Blod er ikke rødt men vandklart eller graaligt og paa Kroppens Sider have de smaa Huller eller

Rør gennem hvilke Aandedrættet finder Sted. De have saaledes hverken Lunger eller Gæller.

De fleste Insekter ere forsynede med Vinger der dog ikke saaledes som hos Fuglene ere beklædte med Fjer men enten ere klare og gennemsigtige eller bedækkede med Skæl. De have seks Fødder tre paa hver Side. Nogle Insekters Munddele have Form ligesom en Tang hvormed de afgrave deres Føde andre have en Slags Snabel eller et hult Rør at suges med saaledes som Myggen ja der er endog dem der som Forsvarsvaaben have en Braad med hvilken de kunne stikke.

At Insekternes Syn er meget skarpt vil man ikke undres over naar man ved hvor kunstigt deres Øjne ere indrettede. Hvert Øje bestaar nemlig af mange smaa sekskantede Tavler [saakaldte Facetter] som vende til forskellige Sider saa at man kan sige at der er lige saa mange Øjne som der er Tavler. Naar man nøje betragter et Flueøje ser det ud som om det var sribet eller riflet og bringer man det under et Forstørrelsesglas vise Tavlerne sig meget tydeligt. Disse Øjne ere ubevægelige hvorfor mange Insekter for at kunne se i Vejret foruden disse tavlede Øjne have faaet to eller tre enkelte Øjne oven paa Hovedet. Desuden have Insekterne paa Hovedet to lange smalle Traade der i Stedet for særlige Sanseredskaber Næse og Øren skulle tjene muligvis til at lugte med i hvert Fald til at føle med hvorfor de ogsaa kaldes Følehorn.

De fleste Insekter lægge Æg og mange vise en beundringsværdig Drift til at lægge Æggene netop paa de Steder som ere bedst skikkede til Yngelens Opbevaring og Underhold nogle bygge endog ordentlige Reder. Medens Torbisten danner smaa Kugler af frisk Gødning lægger eet Æg i hver Kugle og triller den baglængs ned i Jorden bore visse Arter af Hvepser Hul i Mure lægge et Æg i hvert Hul til lige med Føde til den vordende Unge og tilkline derpaa atter Hullet. Der gives endog Insekter der lægge deres Æg i andre Insekter som opædes af Ungerne naar disse

komme frem atter andre lægge deres Æg i Frugtblomster i Kornet i Forraadskamrene ja selv i andre Insekters Æg.

Vidunderligt er det at iagttage de Forvandlinger Insekterne undergaa inden de faa deres egentlige Skikkelse de fleste forvandles endog flere Gange. Det lille Dyr som kommer ud af et Insekts Æg er ikke straks et fuldkomment Insekt men har Ormskikkelse og kaldes Larve. Slige Larver ere ofte meget smukke graabrune og grønne med gule hvide sorte og røde Prikker Striber eller Ringe tidt ere de bevoxede med Haar eller Børster og have flere Par korte Fødder. Deres Mund har næsten samme Form som Moderinsektets og de bestille ikke andet end at æde med stor Graadighed. En Larve som siden forvandles til en Sommerfugl æder saaledes i tre Døgn mere end den selv vejer. Nogle Larver anrette derfor stor Ødelæggelse paa forskellige Ting saaledes angribe Kaalormene vore Kaalplanter Træormene Bohave og deslige Møllene Uldtøj og Skind.

Det er kun saa længe Insekterne ere Larver at de anrette saa megen Ødelæggelse. Hyppig skifte de Hud flere Gange imidlertid holde de op med at æde og forholde sig en Tid lang rolige til sidst falder Hammen af dem og de vise sig nu i en ganske anden Skikkelse og kaldes da Pupper disse finder man om Vinteren og om Vaaren i Sprækker under Vindueslister i Mosset i Jorden i Vandet o. s. v.

Pupperne æde intet men ligge som døde i en bestemt Tid derefter brister Huden som omslutter dem og Insektet flyver ud fuldfærdigt i sin rette Skikkelse. Mange Larver spinde sig inden de blive til Pupper ind i et Hylster af fine Traade saaledes at Pupperne ligge vel indesluttede deri dette er Tilfældet med Silkeormen af hvis fine Spind man faar Silketraad som siden væves til skønne Tøjer.

Om Insekterne og deres Forvandlinger i hvilke man kan finde et skønt Billede paa Menneskets Liv Død og Opstandelse udtrykker en svensk Naturgransker sig saaledes Disse smaa Skabningers forunderlige Skæbne er vel skikket

til at vække Eftertanke hos os Mennesker som jo selv i den hellige Skrift sammenlignes med Ormen der kryber paa Jorden. Ligesom Ormen [Larven] maa ogsaa vi holde os til Jorden og med Møje søge vor Føde vi tilbagelægge ofte som den mange uforholdne Veje og ere uberegnelige Farer underkastede ligesom Larven i den paafølgende Forvandling indesluttet i et mørkt Hus saaledes blive vore Legemer nedlagte i Graven men idet Puppen sønderbrydes viser Insektet sig endelig i sin rette og forædlede Skikkelse prydet med de allerskønneste Farver og denne sidste Forvandling er et herligt Sindbillede paa hvorledes vor Sjæl skal rive sig løs fra Støvet og indgaa til det evige Liv.

(efter Berlins Læsebog i Naturlæren).

3.

Dokker.

Naar det Antal Handelsskibe der besøge en Havn eller en Flod er saa betydeligt at de ikke kunne faa bekvemme Liggepladser ved Bredderne eller ved Bolværkerne bliver det nødvendigt at anlægge Dokker det vil sige store udgravede og udmurede Bassiner som staa i Forbindelse med den ydre Havn.

Langs med saadanne Dokkers Sider er der opført Magasiner der altsaa ligge i Skibenes umiddelbare Nærhed og følgelig ligge fordelagtigt baade for Indladning og Udlosning. Hvor der er Ebbe og Flod maa disse Dokker være indrettede saaledes at disse Omvekslinger ikke faa nogen Indflydelse paa Vandet i dem. Dette opnaas ved kolossale Jærnporte, der kunne aabne sig udad og hvorved der kan lukkes for Kanalen mellem Dokken og den ydre Havn. Ved Flodtid staa Portene aabne men naar Ebben indtræder blive de lukkede og Vandstanden inde i Dokken bliver derved uforandret.

Foruden disse Dokker der kaldes vaa de Dokker eller Handelsdokker og hvis Bestemmelse det som man ser er at lette Skibene Forbindelsen med Land gives der andre som

ere bestemte til Bygning og Udbedring af Skibe. Saadanne der selvfølgelig maa kunne holdes frie for Vand have faaet Navn af Tør- eller Skibsdokker.

En Tørdok er i Regelen gravet ned i Jorden og derefter opført af Mursten og Granit undertiden er den sprængt ud i Klippegrund. Den har en aflang Form midt i Bunden findes Stapelblokke, hvorpaa Skibet kan staa undertiden endog to Skibe i Længden. Paa flere Steder findes Trapper ned til Bunden og i denne er der lagt en lidt dybere Rende der fører ind til Pumpehuset hvorfra Vandet udpumpes. Dokkerne lukkes oftest med Sluseporte der kunne dreje sig om svære Hængsler de aabnes udefter saaledes at Vandets Tryk bidrager til at holde dem tæt sammen naar Dokken er tømt idet deres Underende da tillige presses imod en Slusetærskel. I Stedet for Porte benyttes undertiden en Jærnkasse der har Form efter False i Sluseaabningen og som presses ned ved at fyldes med Vand eller løftes ved at pumpes læns. Naar Skibet haler ind i Dokken stilles det ved Hjælp af Sigtepunkter i Land og om Bord nøjagtigt over Stapelblokkene der først ere afpassede efter den ved Kølbrydningen frembragte Runding af Kølen. Dokportene lukkes Vandet udpumpes og naar Skibet træder paa Blokkene sættes der efterhaanden flere Rækker Stivere mellem Skibet og Siderne af Dokken.

Hvor der ikke findes tørre Dokker har man været nødt til naar et Skib skulde undergaa Reparation enten at hale det op paa Land eller at kølhale det det vil sige lægge det paa Siden saaledes at Bunden kommer op over Vandet. Men da begge disse Metoder vare forbundne med stor Ulejlighed Bekostning og Tidsspilde opfandt man de saakaldte Flydedokker der for ikke at kæntré maa være forsvarlig fastgjorte og forankrede.

Naar et Skib skal underkastes en større Reparation foretrækker man imidlertid ofte at bringe det op paa Land igen. Dette sker ved den saakaldte Ophalingsbedding der er som

en almindelig Byggebedding men fortsat under Vandet saa langt ud at de Skibe den kan tage kunne flyde ind over den. Ovenpaa Beddingen og langs begge dens Sider gaa Skinner og herpaa rulle Hjulene af en Vogn eller Slæb. Fra Vognen gaar en af flere lange Led samlet Stang op til et hydraulisk Stempel der drives ved en Dampmaskine hver Længde af Stangen er lig med Stempelslagets Længde. Naar et Skib skal op fires først Vognen ned under Vand Skibet hales op over den stilles efter Mærker hales saa ind efter til Kølen træder paa Vognen og afstives ned til Vognens Side. Dernæst sættes den hydrauliske Cylinder i Virksomhed og for hvert Stempelslag hvorved Skibet med Vognen trækkes lidt op borttages et Led eller en Længde af Stangen. Naar Skibet er højt nok oppe sættes der Stivere og Stræbere op imod dets Sider.

(efter »Opfindelsernes Bog«).

4.

Jerusalem.

Da Korsfarerne denne brogede Skare af Fyrster Riddere og Svende Præster og Munke vaabenløse Pilegrimme Kvinder og Børn efter utrolige Anstrengelser efter idelige Kampe med Hunger og Hede Pest og Fjendens Sværd endelig naaede Højsletten Nord for Jerusalem og nu den hellige Stad deres Vandrings længselsfuldt attraaede Maal laa for deres Øjne da faldt de paa Knæ omarmede hinanden kyskede den hellige Jord mer end een Ridder afførte sig trods de omsværmende Saracener sine Benskiner og Sko og drog videre paa bare Fødder. Fra hine Højder maa ogsaa det middelalderlige østerlandsk krigerske Jerusalem med sine taarnkronede Mure sine mangfoldige Kupler Kirker og Spir have taget sig imponerende ud og med det fjerne Oliebjerg til Baggrund frembragt et af disse Dobbelt-Indtryk der allerstærkest bevæge: hist det Bjærg Frelserens Fod saa ofte havde traadt her Staden hvor han led og døde — i vantro Fjenders Vold. Og de samme Følelser om end i

forskelligt Maal ville altid røre sig hos den der første Gang skimter den hellige Stad om den ellers for ham er en hellig Stad. Men Minderne maa manes frem ved første Øjesyn er det nuværende Jerusalem en orientalsk By som saa mange andre og allertarveligst tager den sig ud mod Vest den Side Nutidens valfartende i Regelen først faa at se ogsaa jeg da jeg om Formiddagen Palmesøndag fra »Brødrehuset« begav mig paa Vej ind til Staden.

Det gik først gennem unge Vinhaver hegnede med Gærder af løse Sten saa over en muhamedansk Kirkegaard med Gravminder som et Strygejærn sat paa Kant dens højeste Punkt bærer et lille kuplet Kapel en saakaldet »Veli« man kan træffe saadanne i de ødste Stenørkener i Regelen paa høje Punkter hvor de kunne ses i en vid Omkreds og som oftest rejste til Ære for en eller anden muhamedansk Helgen. Lidt videre og jeg saa det første Glimt af Jerusalems brunlige Mure der fra denne Side saa godt som skjule Staden. Til venstre havde jeg det storartede russiske Anlæg der skal optage Patriarksæde Seminarium Kirke og Hospitium for Bekenderne af den græsk-russiske Konfession vidtløftige og møjsommelige Byggearbejder: af de svære Kalksten der benyttes kan en Dromedar kun bære to eller tre ad Gangen til højre ligger over for det sidste Vagttaarn en muret Locanda [Herberge, Værtshus] med aabne Buer mod Vejen. Det er som sagt lidet eller intet af Staden man ser her uden for Jaffa-Porten i Vest aabner sig Gihon-Dalen et snævert Dyb med gulige Skraaninger tørt og kedeligt som Landskab. hvert Indtryk ødelagt ved en nybygget hæsleg Vindmølle. Skov fattes, kun en spæd Morbærplantning paa Dalens anden Side giver Løfte for Fremtiden. Anderledes lidt højere oppe paa de nordlige Banker der skelner man tydelig Byens højere liggende Partier: enkelte Minareter og Konsulaternes vajende Flag bringe Liv mellem de mange hvidgule fladkuplede Tage. Og snart vil Øjet dvæle ved den hellige Gravs Kirke med dens underlig udbuede Kuppel

ved Omar-Moskeens ringformede Halvmaane ved den jødiske Synagoges flade Kalkstens-Kuppel de fortælle alle som een om en hellig Stad hellig for alle den ene Guds Bekendere men ogsaa om en Tvedragtens Stad hvor hver gaar sine egne Veje. Ogsaa tvende Taarne ville tildrage sig Opmærksomhed det gamle kullede fra Korstogenes Tid og Davidsborgens Kastellets endnu ældre. Og bag Staden skimtes Oliebjerget — hvilke Minder! (Chr. Richardt).

5.

Holberg.

Naar jeg nu vil fortælle Dem noget om dansk Digt-kunst og danske Digttere saa kunde maaske nogen sige Hvad kommer Digttekunsten os ved og hvad skulle vi overhovedet med Digttere Kunde vi ikke uden dem være lige saa lykkelige og gode Mennesker som vi ere eller overhovedet kunne blive her paa Jorden Øhlenschläger har i et bekendt Digt fra sine unge Dage sammenlignet Digterne med Blomster og de andre nyttige Folk som saa og høste og handle og have Embedsstillinger med det nærende Korn. Men selv om man gik ind herpaa kunde man sige Ja Kornet det vide vi hvad er men Blomsterne de ere dog i Grunden ingen Nytte til dem kan ingen leye af uden det skulde være Gartnerne og det er vel endda daarligt nok. Se herpaa er det vanskeligt at svare med faa Ord og jeg har ikke Tid til at bruge mange. Jeg vil blot sige at de som ikke vide hvad Blomster due til de trænge maaske allermest til dem og minde om at i den Tid Jorden ingen Blomster bærer bærer den heller ingen Sæd men naar Blomsterne myldre frem begynder ogsaa den gode Tid for Kornet. Digternes Betydning ligger deri at vi egentlig alle ere Digttere ved Siden af vor Trang og Evne til at arbejde i Støvet og for Øjeblikket have vi ogsaa en Trang og Evne til at løftes over Støvet og Øjeblikket paa Drømmens og Sangens Vinger. Men det er ikke allè som kunne løfte sig selv dertil ere

deres Vinger for smaa og de med de store Vinger som kunne tage de andre med paa Flugten det er Digterne. De ere kaldede til at vække den Livsposi det Skjaldskab der ligger begravet i det Folk som de tilhøre det er dem der synge saaledes for at det synger igen i de andre om det end i dem kun bliver en indvendig Sang. Folkelige Digtere det er dem som have Gave til at drage det frem der ligger gemt i Folkehjertet og naar de give det Røst saa klinger det igen i Folket saa bliver det sig bevidst hvad det bærer i sig saa bliver dets Liv et fuldere og rigere Liv end det var før. Og derfor er det ogsaa en Sag som vedkommer vort hele Folk at der er en dansk Digtekunst og at den i den nyere Tid brød frem med Ludvig Holberg for omtrent halvandet hundrede Aar siden.

Naar jeg nu nævner Holberg som den der aabnede den danske Digtekunst saa venter jeg straks Indvendinger derimod. Man kan jo spørge om jeg da vil slaa en Streg over Thomas Kingo som dog levede før Holberg og over de mange Stjerner af mindre Rang som Arrebo og Bording eller om jeg endogsaa fra den danske Digtekunst vil udelukke vore Kæmpeviser fra Middelalderen. Og herpaa maa jeg svare med et Par Ord. Hvad Kingo angaar saa var han ganske vist en Sanger en stor kirkelig Sanger den første af vore store Psalmedigtere. Men den kirkelige Digtekunst her i Landet gaar sin egen Vej som er let at paavise og hvad vi her ville tale om det er ikke den det er den verdslige den folkelige Digtekunst i Danmark. Kingos Syslen med den ligesom Arrebos og alle de andres før Holberg det er kun som naar man stemmer Instrumenterne før Koncerten begynder de ere alle Forløbere men først med Holberg bliver der dansk Digtekunst. Hvad endelig Kæmpeviserne angaar saa maa jeg bemærke at det er ikke Digtekunst men Skjaldskab. Skjaldesangen har fulgt det danske Folk og den nordiske Folkestamme hvortil det hører lige fra Begyndelsen fordi det er et Skjaldefolk. I Danmark og

Norden har Livet og Sangen altid fulgtes ad som Rosen og dens Duft følges ad saa at hvis Sangen nogen Sinde var helt uddød i Norden saa var det et Vidnesbyrd om at det folkelige Liv var udslukket. Det er ikke i samme Grad Tilfældet med alle Folk lige saa lidt som det er Tilfældet med alle Træer at de bære farvede og duftende Blomster men Nordens Folk hører det til at udfolde sin indre Rigdom lige saa meget i Blomster som i Frugt lige saa meget i Skjaldesangen som i den ydre Bedrift saa at en forholdsviis meget stor Del af den Kraft som Folkeaaanden bærer i sig gaar med til Blomstringen.

Man vil derfor se at ethvert Hovedafsnit i vort Folks Historie har sin tilsvarende Skjaldesang. I dets Oldtid som er Folkets Barndoms- og Ungdomstid har ligesom i enhver sund Barndom og Ungdom Indbildningskraften Overvægt over de andre aandelige Evner der er det netop den der avler den vældige Higen efter det nye og vidunderlige som drev vore Forfædre ud paa deres Vikingstog. Det er ogsaa den samme mægtige Indbildningskraft der skaber de store Drømme om Valhal og Ragnarok og Gimle og sætter Blomst i vor ældste Skjaldesang de gamle Eddasange. Hvad der er deres Skønhed det er hverken det ømme eller det klare det er Falkesyntet og Falkeflugten det er den uhyre Fantasi der ikke som Østerlændernes leger med Livets Nydelse men ser Himmel og Jord som en vældig Kamplads for Aser og Jætter. I Middelalderen bliver Nordens Folk som et Menneske der har sat Bo saa kommer Folkets Manddomstid saa er det ikke længer Indbildningskraften men Følelsen der staar for Styret. Man er vel tilbøjelig til anse Ungdomstiden for den egentlige Følelsetid den Tid da man er saa hurtig til at slutte Venskaber og de unge Piger sidde i Vinduet og se paa Maanen. Men det er Indbildningskraften som raader i al den ungdommelige Længsel thi den søger altid sit Maal i det fjerne men Følelsen binder Hjertet til hvad der er nærved til Kone og Børn til Konge og Fædreland til Penge og jordisk Nydelse og saaledes

er Manddomstiden fortrinvis Hjertetiden hvori Følelsen er den raadende. Og saaledes var Danmarks og Nordens Middelalder med Ridder- og Munkevæsenet Følelsens Tid Lidenskabernes Tid og den Tid bar sin Blomst i vore liflige Kæmpeviser.

Den nyere Tid er saaledes Folkets Alderdom eller hvad de som nødig gælde for gamle hellere kalde den senere modne Manddom thi ved Alderdom mener jeg ikke Affældighedsaarene men Besindelsens Tid hvori Folket overskuer sit Liv Høsttiden hvori der samles ind fra Vaar og Sommer Forstandstiden hvori det ikke længer er Følelsen men Eftertanken som bærer Spiret. Og denne Alder sætter da sin Blomst i Kunstpoesien i hvad man kalder den egentlige Digtekunst. Meningen er jo ikke at man nu kan blive Digter uden Indbildningskraft nej al Kunst er jo netop Fantasiens Værk ogsaa i den nyere Tid men inden for denne Drømmeverden viser Forstandens Herredømme sig ogsaa saa at den holder igen paa den stigende Indbildningskraft for at den ikke skal fortabe sig i det taagede og dæmmer for den svulmende Følelse for at den ikke skal skylle over alle Bredder. I Forstandstiden fødes Sangen ikke saa let paa Valpladsen eller i Fruerstuen der kommer den sjælden saa frisk frem som Fuglens Sang i Lunden nej den fødes med Smerte men saa faar den ogsaa hvad Oldtidens og Middelalderens Sang ikke har uden naar den slumper til det den kunstneriske Form. Og hermed har jeg da søgt at forsvare hvorfor jeg begynder mine Foredrag om dansk Digtekunst med Ludvig Holberg thi før ham er der vel Sang her i Landet Natursang men med ham begynder Kunsten. Ja den begynder vel at mærke med et Under thi Holberg var selv et saadant . . .

Naar jeg kalder Holberg et Under saa mener jeg ikke blot at han var ualmindelig i sin Tid og i sit Folk nej det er intet Under at der paa en Rosenbusk er en Rose som er fuldere og smukkere end alle de andre. Det er intet Under at et Træ bærer Blade eller at Mælk sætter Fløde men naar et Kостейskaff skyder Blade eller Vand sætter Fløde saa kalde vi det et

Under fordi Forudsætningerne mangle. Saaledes gaar det vel aldrig i Historien at Forudsætningerne helt mangle men de kunne være saa dybt gemte at man har svært ved at finde dem. Og det er netop Tilfældet med Holberg vi kunne ikke sammenligne hans Digterværker med den Tid hvori de kom frem uden at vi undrende maa spørge Hvorfra kom de Der havde jo vel som jeg tidligere omtalte været Skjaldskab i Danmark fra Arilds Tid men Holberg kendte kun lidet dertil og det han kendte f. Eks. af Kæmpeviserne agtede han for Snavs. Han kendte vel godt baade de gode græske og romerske Komedier og tillige de italienske og franske fra den nyere Tid og han havde naturligvis lært saa meget af dem som man kan lære af de fremmede men det han kom frem med det var en hel ny Verden som slet ikke var græsk eller romersk eller fransk men ravidansk uagtet han selv var en Nordmand. Men dertil kommer at Holbergs Digtervirksomhed kom bag paa ham selv ogsaa som et Under for ham. Han havde i sin Ungdom gjort nogle forvovne Udenlandsrejser med et Par Skilling i Lommen først til Holland siden til England senere kom han ogsaa til Frankrig og Italien han gik altid uden om Tyskland undtagen da han kom der som Hovmester for en rig Mands Søn og han havde ganske vist set sig rigtig godt om paa disse Rejser som vi kunne mærke af hans egen morsomme Beskrivelse af dem men det var dog nærmest Bibliotekerne han besøgte hans Formaal var at blive en lærd Mand. Han var allerede bleven Professor og 35—36 Aar gammel før han selv anede at han var Digter men saa kom paa een Gang Peder Paars og i faa Aar alle hans bedste Komedier.

(Hostrup.)

6.

Efterskrift til »Prins Otto af Danmark«.

Det var en mild skøn Majmaaneds-Morgen otte Aar efter Nonnebjergslaget ved Skanderborg. Under Ebbesens

Eg paa Nørreris Vold hvor hin alvorlige Feltherre saa ofte havde staaet og tænkt paa Danmarks Befrielse stod nu en mindre anselig men kraftigt bygget Riddersmand i fuld Rustning med et djærvt og noget trodsigt Ansigt og saa med et opmærksomt Høvdingsblik ud over Egnen. Det var Svend Trøst. Ebbesens Eg var endnu ikke udspungen men den var behængt med friske Kranse af Bøge-løv og Violer fra Borgvolden som Fru Agnete og Ebbesens Enke havde prydet den med. Uden for Borgen blinkede en Lanseskov i det omhuggede Krat mellem mange Hundrede Rustninger og kongelige Krigsmænd. En Mængde Krigsmaskiner stode opstillede ved Borggraven. Nørreris var belejret. Udryddelseskrigen mod de fremmede og den Folkevæbning paa egen Haand som Svend Trøst med sin djærve Morbroder havde staaet i Spidsen for havde efter Nonnebjærgslaget udbredt sig med almindelig Begejstring over hele Landet. Kongen havde ikke blandet sig deri men rolig fulgt sine statskloge Planer til at samle Riget og bringe de selvraadige Undersaatter til Lydighed. Brattingsborg havde han bemægtiget sig medens Svend Trøst forsvarede Nørreris. Hald var lagt i Grus. Den aristokratiske Ridder Bugge og alle oprørske Adelsmænd havde en streng Dommer i den stedse mægtigere Kong Valdemar. Ogsaa Ebbesens Frænder og Venner med Partigængerne for Prins Otto vare under streng Forfølgelse. De havde mange Tilhængere blandt Folket og Svend Trøst havde besluttet at forsvare Ebbesens Fædreborg og Familie saavel som sig selv med Hustru og Børn til det yderste. En almindelig Landeplage havde dog standset alle Foretagender. Den sorte Død der var faret over hele Europa havde ogsaa i de to sidste Aar hærget Danmark og Nøden havde været stor i Landet. Paa det allerede længe belejrede Nørreris var man dog bleven fri for Pesten medens Belejrerne udenfor ofte bortrykkedes og afløstes. Paa Borgen havde man ikke under Belejringen hørt Tidender fra det øvrige Dan-

mark. Svend Trøst saa betænkelig paa de kongelige Krigsmænds Fremskridt og kastede et bekymret Blik ud over Landet. I Glansen af de milde Foraarsstraaler nærmede der sig et ridderligt Tog med et lueforyldt Kors og den hellige Jomfrus Billede paa Banneret. I Spidsen for de sortklædte Krigere red en høj skøn Skikkelse i sort gejstlig Ridderdragt med en hvid Kappe over de smækre Skuldre. Paa Kappens venstre Side var den tyske Ordens sølvindfattede Kors kendeligt. Det var Prins Otto der kom for i Kongens Navn at ophæve Belejringen af Nørreris og forkynde Ridder Svend Trøst af Brattingsborg med Ebbesens ædle Slægt Fred og Tryghed under Danmarks Krone. Kun under denne Betingelse havde Prins Otto med Frihed og Glæde underskrevet den Afsigelsesakt intet Fangenskab og ingen Trusler havde kunnet aftvinge ham. Hvad han for længst med højmodig Resignation havde besluttet i sin Sjæl til Danmarks Frelse og Kronens Betyggelse naar han saa sin Broder dygtig til at samle Land og Rige det havde han nu ikke længer betænkt sig paa og han havde formelig frasagt sig »al Tiltale til Danmarks Rige.« Han var nu paa Vejen ud af Landet og paa sit længe paatænkte Riddertog mod de vantro under Korsets hellige Banner. Blandt hans Svende red en graahærdet Krigsmand med et simpelt sort Kors paa sin Rytterkappe. Det var den gamle tro Arvid Smaalænding som vilde følge sin kære Herre paa det hellige Tog.

Den stille fyrstelige Ordensridder bragte tillige den glædelige Tidende til Ebbesens Fædreborg at Pesten var ophørt og Fjenden helt udjaget af Danmark. Ebbesens og hans Nonnebjærgheltes Aand der havde begejstret Sjællænderne og alle Danske havde endelig ogsaa bragt Kongen til at forene sin Magt med Folkets. Det store Befrielses Værk var fuldbragt Danmarks Rige var samlet og Skaaningerne kastede sig atter glade i deres forsonede Landsmænds Arme. Glæden var stor paa Nørreris. Svend Trøst

omfavnede den ædle Korsriders Knæ og førte ham ind med sig paa Borgen hvor den lyksalige Fru Agnete og Ebbesens ædle Hustru med deres Børn modtog ham som en Trøstens og Velsignelsens Engel. Hvad der især syntes at bevæge den høje Gæst dybt var Synet af Ebbesens alvorlige Sønner og deres stille Moder der sagde ham et rørt højtideligt Tak i Ebbesens Sjæls Navn og i alle de danske Hjerters Navn hvis Haab han i Nøden havde været og som skyldte ham en kærlig Ihukommelse alle Dage.

Prins Otto af Danmark forsvinder fra denne Stund ligesom en skøn forbi farende Aand af disse Rigers Historie. Hvad Del han siden har taget i de fromme Ordensbrøders Bedrifter og i Verdens ydre Begivenheder er ubekendt. — Hvad alle Danske havde sukket efter og hvad Svend Trøst havde drømt om hin stille Høstnat da han fulgte den ulyksalige Kong Kristoffers Lig under Fakkellys og Stjerneglimt gennem Sorø Klosterskov det var nu alt sammen kommet om end anderledes end det trodsige unge Hjerte havde ønsket sig det saa dog langt lykkeligere for Danmark end nogen besindig dansk Mand i hin mørke Tid havde kunnet vente.

Biskop Svend var død af Pesten og mange tro brave Danske med ham men megen Slethed var ogsaa udryddet mange ryggesløse Mennesker vare omkomne eller bortdragne med Flagellanernes [3: Svøbebrødrene, religiøse Sværmere i 13de og 14de Aarh.] vilde Sværme. Det var som Luften i Danmark efter den jammerlige Kristoffertid var rensset. Den nye lykkeligere Dag i Norden var begyndt der for den følgende Slægt blev til en glimrende Middagsglans og kastede sit Lys paa en tredobbelt Krone. (Ingemann.)

7.

Karoline Mathildes Afsejling fra Danmark.

Sommeren blomstrede atter i sin fulde Pragt Bierne surrede om det duftende Bæger hele Naturen udfoldede sin

rige glade Pragt omkring det skumle Kronborg Slot thi i Naturens Bryst banker intet deltagende Hjerte for Menneskets Sorger og Lidelser. Paa en af de sidste Dage i Maj Maaned var Strandbredden ved Helsingør bedækket med Mennesker som med forventningsfuld Nysgerrighed betragtede tre engelske Krigsskibe der med vajende Flag og udfoldede Sejl havde kastet Anker i Øresund uden for Kronborg hvor Nordsøen og Østersøen mødes og med deres skummende Bølger bestænke denne gamle gotiske Fæstning. En klar Sommer sol syntes at ville give denne sørgelige Dag en festlig Karakter. Allerede i flere Timer havde Tilskuerne taalmodig ventet i en Taushed som var usædvanlig for en saa talrig Forsamling. Baade fore imidlertid frem og tilbage fra de engelske Skibe til Slottet overalt saa man Tilberedelse til Afrejsen.

Nu kan det ikke mere vare længe sagde en Mand til sin Nabo. Der er en af Damerne.

En Baad stødte fra Strandbredden med en tilsløret Dame.

Hun græder Stakkel Ja det er tungt nok at friste saadan en Skæbne sagde den medlidende Borger. Hun faar vel aldrig mer dansk Kyst at se.

Det er Komtesse Thralau der vil følge med Dronningen til Udlandet sagde en anden der lod til at have personligt Bekændtskab til Dronningens Omgivelser. Hun og Jomfru Calais ville ikke skilles fra Hendes Majestæt.

I maa jo vide det som har været i Hoffets Brød sagde Borgeren. I kendte dem vel alle sammen som vare om Dronningen

Jeg har mangan god Gang kørt med Dronningen. Hun var os et naadigt Herskab. Nu have vi faaet Løbepas saa mange som vi ere. Nu skal der andre Koste til at feje.

Er det nu bedre bevendt monstro end i Struensees Tid Mig synes at de tog for haardt fat paa ham lad være at han var en Synder. Gud Fader hvilken Medfart Og den

stakkels Grev Brandt ogsaa. At slaa Hovedet af en Mand for ingen Verdens Ting For hvad havde han dog gjort

Den forhenværende Hofbetjent saa sig forsigtig om inden han svarede. Derpaa sagde han med dæmpet Stemme Jeg skal sige Eder hvordan det er den ene Ravn er ikke bedre end den anden. Det gaar til akkurat lige saadan som før det er præcis den samme Wirthschaft kun noget kedsommeligere og mere ærbart for Resten er det Mage til Braage. Men det gør intet Gavn at raisonnere derover og jeg skal nok hytte min Mund saa længe jeg har min Hals kær.

Hm Hm Ja Ja Ja Enhver har dog Lov til at tænke sagde Borgeren med en dybsindig Mine. Det er ellers forskrækkeligt at forestille sig. At jage en Dronning op af Sengen midt om Natten lige som hun kommer fra Dans og Lystighed for at smide hende i en Karet og køre hende til Kronborg hvor Slaveriet er Gud frels og bevare os Og ikke engang lade hende tage Afsked med sin egen Søn!

Ja naar det først kommer paa Krigsfod saa er der ikke megen Forskel. De store ere hverandre mest hadelige sagde Hofbetjenten hviskende derfor skal man ikke gøre dem vrede.

Havde hun ikke staaet saa striks paa det havde hun heller ikke faaet den lille Prinsesse med til Kronborg sagde Borgeren. Hun vilde partout ikke ud af Slottet førend de bragte hende Barnet. Og saa kom de endelig med det for de vilde have hende af Sted de vare bange for at det skulde blive lyst. Nu skal hun endogsaa skilles fra den lille Prinsesse og rejse ganske alene trods hun er Moder til to Børn og har kunnet befale over os alle sammen.

Ja ja snak nu kun ikke mere om det sagde den forsigtige Betjent. Hvad nytter det at snakke Det er klogest at tie og tænke.

Hør at de saadan kunde overraske Kongen og bilde ham ind at man stod ham efter Livet for at faa hans Samtykke det kan jeg ikke begribe vedblev Borgeren hviskende.

Men det forstaar sig naar man bliver vækket midt om Natten saa er man konfus saa kan det nemt ske at man skriver sit Navn under et Stykke Papir uden at vide hvad der staar i det.

Saa ti dog stille for Fanden Vil I da gøre os begge ulykkelige med den fordømte Raisonnering hviskede Betjenten og rykkede sig bort fra ham.

Et almindeligt Suk gik pludselig igennem hele Forsamlingen. Dronningen steg i Baaden. Et tæt Slør bedækkede hendes Hoved og skjulte de taarefulde Kinder som hun for sidste Gang havde trykket til sit spæde Barns Bryst. Hun støttede sig til Lisette som med kærlig Omhyggelighed tilberedte hendes Plads i Baaden. Lisette var meget bleg og mager hendes Øjne vare røde af Graad. Da Baaden stødte fra Land tordnede den kongelige Salut fra de engelske Krigsskibe og indhyllede snart det tavse Kronborg i en tæt Taage som medlidende unddrog den ulykkelige Dronning Synet af det Fængsel hvor hun for evig havde taget Afsked fra et elsket Barn. Det var som om det sidste Baand der endnu bandt Karoline Mathilde til Danmark lydelig blev sønderrevet i dette Øjeblik. Med et dæmpet Skrig sank hun tilbage paa Hynderne. Lisette holdt Hænderne for Øjnene og græd højt. *

Krudtdampen bølgede i store Kredse og skjulte Baaden for den forsamlede Mængdes Blik endnu inden den havde naaet Fregatten. Det var for Tilskuerne en Sky der optog den forskudte for at føre hende til den kærlige Faders albarmhjertige Dom. Da den forsvandt var ogsaa Dronningen forsvunden men mangt et vaadt Blik hævedes imod Himlen og ofrede hende en kærlig Tanke.

Skal vi raabe Hurra sagde Borgeren. Mig synes dog at der skulde raabes Hurra til Ære for Dronningen.

Gør som I vil. Jeg blander mig ikke i Politik sagde hans Nabo med en forsigtig Mine.

Dersom I vil raabe saa er jeg med for mit naadige Herskabs Skyld sagde Hofbetjenten og tørrede Øjnene.

Men Borgeren havde allerede besejret sin øjeblikkelige Entusiasme og idet han langsomt vendte sig om for at gaa hjem sagde han Nej det er vel ogsaa bedst at lade det være. Hm I forrige Tider var der ingen Fare ved at være en Smule fornøjet. Da kunde man raabe Hurra naar man vilde.

Hvorfor skal man lægge sig ud med dem, der har Magten sagde den forhenværende Hofbetjent. Man maa jo tænke paa sin Fremtid. De der ere borte de ere borte og dem har man ikke mere nogen Nytte af.

Fregatterne havde lettet Anker. En svag Luftning udfoldede deres Sejl. Sagte som til et Sørgetog bare de den unge skønne endnu ikke to og tyveaarige Dronning fra Danmarks tavse Kyst der faa Aar tilforn havde modtaget hende med afgudisk Jubel. Den politisk døde førtes til sin levende Grav.

(Carl Bernhard.)

8.

Troppernes Indtog.

Nogen Tid efter Slaget ved Fredericia hin højtidsfulde Kamp eet af de faa Slag Historien kender der forefaldt som om det var digtet en Holmgang i vældig Skikkelse personligt Fjendskab mellem de 16,000 paa den ene Side og de 16,000 paa den anden Side her de tro der gaa til Angreb hist de som have brudt Eden og vente bag stærke Skanser afsondrede fra de øvrige Fjender der ere i Landet og føre Krigen uden Lidenskab her den dybe Overbevisning om en retfærdig Sag men hos hver enkelt den lige saa dybe Følelse af at naar der skal sejres »maa i Dag ingen vige« hist den bitre hadefulde Længsel efter ved sit Held at bevise sin Ret en Nat der bliver lys af Kanonskud og rød af Blod en Morgendæmring der efter Aarhundreders Forløb genser den nordiske Natur i utæmmelig Barskhed Krigere der »uden

Taktik« trampe kravle hugge bide sig frem til Sejr en Morgensol der stiger i al sin Herlighed og hilser den fuldbragte Daad men af Hærføreren et Øjeblik bliver antaget for Aftensol — saa fuld af Handling var Tiden blevet — — kort efter dette Slag fandt Indtoget Sted en stor Del af Hæren samledes uden for København for paa en bestemt Dag at drage ind og blive hilst af Hovedstaden.

Da de stillede for at drage ind vare Soldaterne i glad let Lune de ventede en lystig Dag hvad der skulde ske stod for dem som en Slags Kommers. Som det hænder i de fleste Armeer havde de under Feltlivet faaet Ringeagt for Civilisterne og navnlig for Københavnerne der lurede allerede den Gang i Hjerterne et lille Nag man vidste selv ikke ret hvorfor undtagen det skulde være »fordi de sad hjemme medens vi døjede ondt.«

Fra de kommanderendes Ansigter fra alle Omgivelser fra Luften kom en Fornemmelse af Højtidelighed Byen der laa tavs i det fjerne havde det besynderligste truende ved sig rugede over et Udbrud man ikke kunde forestille sig — sentimentalt med store Talere? Tale kunde Civilisterne det vidste man men bag ved dem vilde mange af dem som nu kom søge Slægt Venner Kærester — hvad vilde det hele blive Hjertet bævede lidt af Forventning men man tog sig sammen smilede og snoede paa Knebelsbarten.

Man satte sig i March man gik nærmere »til Komedien eller Melodramaet« som en ung Officer sagde — en Del spredte Hilsener kom under Vejs Knebelsbarten var stadig snoet opad — — da hørte man idet man marcherede over Fæstningsgraven et Udbrud der ikke alene overdøvede Bataillonsmusikken men syntes at fylde Rummet mellem Jord og Himmel. Det kom fra Volden saa langt man kunde øjne fra de dybe Gader fra Husene der vare blevne levende lige op til Tagene og bevægede sig med Tusinder af Flag hvide Tørklæder Hatte Huer Arme Hænder og blottede Hoveder. Det var eet eneste Væsen der skreg

som besat ellevildt og forfærdeligt uhyre uformelig-skønt begge Dele thi det var en Nation der skreg ud af ganske Hjerte og Sjæl hilste og raabte af Stolthed Henrykkelse Triumf Taknemmelighed over at have gennem dem der nu kom fundet sig selv som Nation. Bataillon for Bataillon der kom over Fæstningsgraven strakte Gevær saa at sige lige til det inderste Hjertekammer kunde man have søgt efter Nag og Ringeagt og ikke fundet Spor deraf efter den første Salve. Hærdede Soldater bed Knebelsbarten ind mellem Tænderne trykkede Geværet fastere til sig og sluttede sig tættere sammen.

Det vanskeligste Øjeblik var det medens man nærmede sig saae og hørte Skuespillet og endnu ikke selv var i det i næste Sekund da man selv blev Deltager kunde raabe med hilse til Gengæld gribe Kransene og Blomsterne tænkte man ikke mere gav sig hen reves med i Henrykkelsens Malstrøm.

(M. Goldschmidt.)

9.

Spøgeri paa Bornholm.

Spøgerier og Gengangere (dreve [paa Bornholm] i de forskelligste Skikkelser deres Væsen paa mangfoldige Steder uden for min Faders Ejendom vandrede saaledes visse Nætter om Aaret efter nogles Beretning en sørgeklædt Mand med et tændt Lys i hver Haand efter andres en Mand med sit afhuggede Hoved under den ene Arm et lidet Stræde mellem to Haver ikke langt derfra gjordes usikkert af et der omvandrende sort Svin i en lille Vig af Havet imellem høje Klipper i den sydlige Udkant af Byen hørtes naar Stormen tudede Nødraab af de der omkomne Skibsfolk og for at den nyeste Tid ogsaa skulde give sit Bidrag til Skrækkebillederne troede jeg og mine Brødre fuldt og fast at en Politibetjent der havde hængt sig i Raadstuen spøgede hver Aften imellem de nærliggende Klipper hvorigennem Vejen gik fra Legepladsen ved Stranden

til vort Hjem og naar min nærmeste ældre Broder og jeg hvad stundom skete vare blevne uenige ved Legen forsonede vi os altid for at gaa hjem sammen idet vi med fuld teoretisk Klarhed udtalte den Sætning at Spøgelser ikke angrebe naar to gik sammen. Den forunderlige Blanding som undertiden viser sig af virkelig Overtro med bevidst Opdigtelse for at gøre sig vigtig havde jeg Lejlighed til at iagttage da jeg en sildig Sommeraften med en Murer kørte ud til min paa en Bondegaard boende Farbroder han fortalte mig en saadan Række selvoplevede skrækelige Historier om Trolde der havde flyttet ham i Sengen rundt om i Værelset og deslige at jeg var halvdød af Angst da vi naaede Gaarden og han selv ikke vel til Mode især da vi passerede en Busk med saa mange lysende St. Hans-Orme som jeg ikke mindes ellers nogen Sinde at have set. Levende Hekse og deres Kunster fattedes heller ikke og med Gysen vandrede vi Drengene forbi et lidet Hus paa Udmarken der beboedes af »Steffanskan« : Stefans Kone der iblandt andet ogsaa kunde danne et Trolddomsredskab som i Skikkelse af et sort Strømpekaft udsendtes for at malke fremmede Køer paa Marken og bringe Mælk eller Smør hjem . . .

(I. N. Madvig.)

10.

Ariovists Svar til Cæsar.

Ariovist [Germanernes Konge omtr. 58 f. Kr.] svarede kort paa Cæsars Fordringer men talte vidt og bredt om sine egne Fortrin: han var gaaet over Rinen ikke af egen Drift men opfordret dertil og hentet af Gallerne ikke uden sikkert Haab om rig Løn havde han forladt sit Hjem og sine Frænder den Bolig han havde i Gallien var indrømmet ham af Gallerne der frivilligt havde stillet deres Gisler ifølge Krigens Ret modtog han den Pengeafgift som Sejrherre pleje at paalægge overvundne. Det var ikke ham der havde paaført Gallerne Krig men disse der havde

paaført ham Krig: alle Galliens Stater vare komne for at kæmpe imod ham og havde opslaaet Lejr imod ham alle disse Tropper havde han slaaet og overvundet i eet Slag. Vilde de atter prøve Lykken var han rede til atter at gøre det af med dem ønskede de at leve i Fred var det mindre rigtigt at vægre sig ved den Skat de hidtil frivillig havde ydet. Venskabet med Romerfolket burde være ham ikke til Skade men til Pryd og Værn kun i det Haab havde han søgt det. Skulde Romerfolket blive Aarsag til at Afgiften eftergaves og at hans undergivne unddroges ham vilde han give Afkald paa Venskabet med Romerne lige saa gerne som han havde attraaet det. At han førte en Mængde Germaner over til Gallien skete for at værne ham selv ikke for at angribe Gallien et Bevis herpaa var at han kun efter Opfordring var kommen til Gallien og at han ikke havde paaført men afværget Krigen. Han var kommen til Gallien før Romerfolket aldrig tilforn havde Romerfolkets Hær overskredet den galliske Provinses Grænser. Hvad vilde vel den Hær Hvorfor kom den ind paa hans Ene-mærker Denne Del af Gallien var hans [Ariovists] med samme Ret som hin Del var [Romernes]. Ligesom det ikke burde tilstedes ham [Ariovist] at angribe vort [Romernes] Land saaledes handlede vi utilbørligt ved at gøre Indgreb i hans Rettigheder. Naar Cæsar sagde at Æduerne havde faaet Navn af [Romerfolkets] Brødre da var han hverken saa udannet eller saa ukyndig i Verdens Gang at det var ham uvitterligt at hverken Æduerne havde hjulpet Romerne i den sidste Krig med Allobrogerne eller at de havde fundet Støtte hos Romerfolket i de Kampe som de havde ført med ham [Ariovist] og med Sekvanerne. Han maatte derfor antage at dette Venskab var et Paaskud for at Cæsar til hans Undertrykkelse kunde have en Hær i Gallien. Forlod Cæsar ikke disse Egne og fjærnede sig med sin Hær vilde han anse ham ikke for Ven men for Fjende. Ja hvis han dræbte Cæsar vilde han gøre mange fornemme og højbaarne

Romere en Tjeneste det havde han faaet at vide af disse selv ved deres Sendebud og alle disses Yndest og Venskab kunde han tilkøbe sig ved Cæsars Død. Trak han sig derimod tilbage og overlod Ariovist Gallien som fri Ejendom vilde han [Ariovist] gengælde ham det rigeligt og tilendebringe alle de Krige Cæsar ønskede førte uden at det skulde koste denne [Cæsar] nogen Møje eller Fare.

(efter Cæsars »Gallerkrigen». I, 44.)

11.

Peter Oluf Brøndsted (f. 1780 † 1842)

Idet Samfundet til den danske Litteraturs Fremme som skylder Brøndsted saa meget har den Tilfredsstillelse at kunne udrydde fra Tilintetgørelse eller dog fra For-glemmelse et Arbejde af betydeligt Omfang som vel ganske mangler Forfatterens sidste Haand og hvori meget efter dets Bestemmelse kun er behandlet cursorisk og meget vil vise at det er nedskrevet for henved 30 Aar siden men som dog vil findes baade tiltrækkende og lærerigt og hvori Forfatteren aflægger et meget karakteristisk Regnskab for et vigtigt Foretagende der ikke blot udfyldte en Række af hans Ungdoms Aar men fornemmelig var det som hans hele senere Liv var alvorligen sysselsat med at fuldstændiggøre har Samfundet ønsket at kunne ledsage dette Værk med dets Forfatters Biografi og det har hædret mig med Anmodning om at affatte denne. Hvor villig jeg nu endog var til at opfylde denne Anmodning hvor meget endog et mangeaarigt og fortroligt Forhold og den inderlige Hengivenhed og Kærlighed der forenede mig med den levende og endnu binder mig til den afdøde kunde synes at berettige mig dertil saa maatte jeg dog ogsaa straks erkende Vanskelighederne ved dette Arbejde. Næppe kan nogen Biograf finde rigere Materiale end her er til Stede men selve dette . . . forøger Vanskeligheden thi for nogenledes at udtømme og nogenledes kritisk at vurdere dem vilde en meget lang Tid

udfordres og dette burde ske ved en Filolog og Arkæolog som kunde benytte de mange Efterretninger og Oplysninger der findes adspredte trindt omkring og som kunde fremhæve Brøndstedes ejendommelige Fortjeneste af de Videnskaber hvilke han med saa ren Kærlighed og saa usvækket Iver dyrkede gennem sit hele virksomme Liv. I denne Henseende maa nærværende Biograf overlade det til de Værker som det lykkedes Brøndsted selv at udgive eller at bringe saa vidt at de endnu kunne udgives at afgive Vidnesbyrd og kyndige Videnskabsmænd at afsige Dommen. Alt hvad jeg kan forsøge er at udkaste en Skildring af min tabte Ven som han staar for min Erindring fra de mange Haande Forhold hvori jeg saa ham og som jeg efter de mig saa nøje bekendte Grundtræk har kunnet danne mig Billedet af ham hvor jeg ikke legemlig kunde følge ham i hans vidt omtumlede Liv. Man vil vente at finde Skildringen udkastet af Vennehaand det har heller aldrig været bebrejdet en Maler at han har malet *con amore* [med Forkærlighed] og jeg vilde visselig ønske at kunne indgyde Læseren den Højagtelse og Kærlighed som jeg stedse har følt for min Ven og som har fundet ny Næring ved den vel vemodige men højst underholdende og oplivende Syssel med at gennemgaa en stor Del af hans skriftlige Efterladenskab hvori hans hele Personlighed idelig udtaler sig og ofte paa den elskværdigste Maade. Men derfor behøver Vennen ikke at fordølge de menneskelige Svagheder som til Dels hængte sammen med den bortgangnes Fortrin og hvilke han mangen Gang bar mere til Skue end disse. Vi kunne fuldt vel være ham bekendt som han var eller snarere jo troere et Billede det lykkes at udkaste af ham desto mere tør det haabes at selv de der under alle Haande Konflikter [Brydninger] følte sig frastødte ville erkende at vort Fædreland i ham besad ikke blot en af sine mest udmærkede Videnskabsmænd men en af sine elskeligste Sønner og gerne unde

hans Navn den Glans hvormed det skal skinne »paa Danmarks minderige Kyst.«

(J. P. Mynster.)

12.

København — Frihedsstøtten.

Ja mine Herrer København er en smuk By det sige selv de fremmede som ellers ikke forkæle os med Ros og sagde de det end ikke saa var København dog lige smuk især ved sin herlige Beliggenhed men jeg tvivler ikke paa den jo i Smukhed har sin Mage og har troværdige Vidnesbyrd om at blandt andet Neapel ligger endnu meget smukkere saa det alene vilde ingenlunde gjort den blandt andet til Thaarups og Øhlenschlägers Fødeby eller avle det velgrundede Haab at den ingenlunde vil forstyrre men kun forfine og til Dels endog forædle Danmarks historiske Idyl det vilde ingenlunde gøre det men det hørte dog vist ogsaa til og spiller en vigtig Rolle derved. Hovedgrunden til Københavns udmærkede Folkelighed er saaledes vist nok at den oprindelig har været vel den danske af alle vore Købstæder blev ikke som Roskilde Odense eller de andre store Købstæder fra Middelalderen mest befolket med tyske Haandværkssvende men begyndte først at hæve sig ved Reformationstiden da Folket var udviklet nok til selv at tage Broderparten ved sin Hovedstads Befolkning dette maa vi slutte af den udmærket danske Rolle København spillede i den farlige svenske Krig og ved Enevoldsmagtens Indførelse og derfor melder Historien ogsaa at Præster og Borgere ej glemte navnlig at anbefale Enevoldskongen Bondestændens Tarv saa det er ganske i sin historiske Orden baade at Københavns Borgerskab tog hjertelig Del i Glæden over Danmarks Befrielse fra den tyske Reformator Struensee som her inde i det smaa vilde spillet Kejser Josef og bandlyst vort Modersmaal og at siden Stavnsbaandets Løsning udsprang af den københavnske Oplysning fandt i en Københavner sin ypperste Sanger og har sin Støtte uden for Voldene . . . Ja

den Frihedsstøtte lige uden for Vesterport. det er et herligt Mindesmærke som fornøjer mig næsten hver Gang jeg ser den og vilde fornøje mig dobbelt naar der ingen Skildvagt stod*) som mit Øje er blevet afvant med i England hvor man i mine Tanker meget rigtig finder at de offentlige Mindesmærker som virkelig minde Folket om noget godt har sin bedste Vagt i Folkeaaenden og maa allenfals hellere taale lidt af Kaadhed for med Æren at blive gamle ved Folkets Ærbødighed. Imidlertid baade med og uden Skildvagt er den Frihedsstøtte mig usigelig kær ikke blot fordi den er ældre end det franske Frihedstræ men ogsaa fordi den ikke er rejst af en Hovedstads Pøbel for sin Frihed som altid er det stores og det ædles værste Trældom men rejst af Hovedstadens Borgerskab for Bondens Frihed som i det mindste hos os vil være Aandens Modersmaalets og alle gavnlige Kræfters Frihed . . .

(N. F. S. Grundtvig.)

13.

Om at opbygge.

At opbygge er et overført Udtryk dog ville vi nu . . . se hvad dette Ord betegner i ligefrem Tale.

At opbygge er dannet af »at bygge« og Tillægsordet [o: Forstavelsen] »op« paa hvilket altsaa Eftertrykket maa ligge. Enhver der opbygger han bygger men ikke enhver der bygger opbygger. Naar saaledes en Mand bygger en Fløj til sit Hus saa siger man ikke han opbygger en Fløj men han bygger til. Dette »op« synes altsaa at angive Retningen i Højden Retningen opad. Dog er dette heller ej Tilfældet. Dersom saaledes en Mand fører en Bygning der er tredive Alen høj endnu ti Alen højere saa sige vi dog ikke han opbyggede Huset ti Alen højere vi sige han byggede til. Her begynder

*) Grundtvigs Foredrags-Række: »Mands Minde«, hvoraf ovenstaaende Stykke er taget, holdtes i Aaret 1838.

allerede Ordets Betydning at blive mærkelig thi det ses at det dog heller ikke er Højden det kommer an paa. Dersom derimod en Mand opførte et om end nok saa lavt og lille Hus men fra Grunden af saa sige vi han opbyggede et Hus. At opbygge er altsaa fra Grunden af at opføre noget i Højden. Dette »op« angiver vist nok Retningen som Højde men kun naar Højden tillige omvendt er Dybde sige vi at opbygge. Deraf kommer det at hvis en Mand opbygger i Højden og fra Grunden men Dybden ikke rigtigheden svarer til Højden saa sige vi vel at han opbyggede men tillige at han opbyggede slet hvorimod vi ved at »bygge slet« forstaa noget andet. Eftertrykket kommer saaledes i Forhold til det at opbygge især til at ligge paa: at bygge fra Grunden af. Vel kalde vi ikke det at bygge i Grunden at opbygge vi sige ikke at opbygge en Brønd men skal der være Tale om at opbygge saa maa ligegyldigt hvor høj eller hvor lav Bygningen end bliver Arbejdet være fra Grunden af. Vi kunne derfor sige om en: han begyndte at opbygge et Hus men han blev ikke færdig. Derimod kunne vi aldrig sige om en der føjede nok saa meget til Bygningen i Højden naar det ikke skete fra Grunden af at han opbyggede. Hvor underligt Dette »op« i Ordet at opbygge angiver Højde men angiver Højde omvendt som Dybde thi at opbygge-er at bygge fra Grunden af. Derfor siger Skriften ogsaa om den uforstandige Mand at han »byggede uden Grundvold« men om den Mand som hører Ordet til sand Opbyggelse eller efter Skriftens Ord den som hører Ordet og gør derefter om ham siges der at han er lig et Menneske der byggede et Hus »og grov dybt« (Luc. 6, 48). Da derfor et Vandløb kom og Stormen stødte an paa dette forsvarligt opbygte Hus da glædede vi os alle ved det opbyggelige Syn at Stormen ikke kunde rokke det. Ak thi som sagt med Hensyn til det at opbygge kommer det især an paa at bygge i Grunden. Det er priseligt at en Mand førend han begynder overvejer »hvor

højt han kan opføre Taarnet« men hvis han skal opbygge da lad ham endelig passe paa at grave dybt thi om Taarnet end hvis det var muligt hævede sig til Skyerne dersom det var uden Grundvold var det egentlig ikke opbygget. At opbygge aldeles uden Grundvold er umuligt det er at bygge i Luften. Derfor siger man sproglig rigtigt at bygge Luftkasteller man siger ikke at opbygge Luftkasteller hvilket vilde være en skødesløs og forkert [vrang] Sprogbrug. Thi selv i Udtrykket for det intetsigende maa der være en Overensstemmelse mellem de enkelte Ord som der ikke er mellem »i Luften« og »at opbygge« da det første tager Grundvolden bort og det sidste henholder sig til dette »fra Grunden af« Sammensætningen vilde derfor være en usand Overdrivelse.

(Søren Kierkegaard.)

14.

Det har stor Interesse at se hvorledes det store Maskineri i Sø-Akten [Talen er om Udstyrsstykket »Kolumbus«] manøvreres. Alt ryddes bort fra Scenen og fra Baggrunden skubbes Underdelen af Skibet fremad. Det er saa langt som Scenens Bredde circa en Alen højt og forneden som en Vuggekniv. Det er et solidt Stykke Arbejde men det skal ogsaa bære omtrent tredive Mennesker. Saa klædes det paa med Skanseklædning Bakke og Skanse af malet Lærred. Masterne og Takkelagen komme ned fra Loftet sættes fast i Sporet Vanterne hæftes hen til Siden Vandtæppet breddes ud over Gulvet Kassen til Regnvandet stilles langs Lamperækken. Nu komme Drengene klædte i Sække-lærred ligesom Bjærgmænd og puttes ind under Tæppet for at agere Bølger. Horisonttæpperne sænkes og det store Vandretæppe i Baggrunden anbringes paa sine Valser der manøvreres med Haandsving. Dette Baggrundstæppe er gennemkrydset i Siksak for at Lynene kunne fremtræde naturtro. Bag det opstilles Gas-Reverbererne d. e. Gas-Genskinslamperne medens der fra hver Kulisse stikker et

Drumondsk Kalklys frem. I Skibets Kahyt thi der er virkelig en saadan foruden det Hul i Gulvet som forestiller Lugen til Lasten tager Suffløren Plads med sin Lygte. Saa bemanded Skibet lidt efter lidt og endelig er man klar til at lade Tæppet gaa op. Maskinfolkene staa fordelte rundt om med Lyn og Torden med Kanonslag og Lunter til at tænde Kalklysene med Skuespillerne søge deres Pladser — og Tæppet gaar op. Maskinister gribe fat for og agter og give de ombordværende en ordentlig Gyngetur. Tordenen raser Masterne splintres idet en Korist antænder Knaldsatsen saa aabnes Himmelens Sluser og Regnen pjasker ganske forsvarligt ned. Imidlertid har Belysningsmesteren taget Plads bag Bagtæppet for at frembringe den herlige Solopgang ved Hjælp af et Rødlys. Nu istemmes Tedeum og derefter lyder Bifaldet nede fra Huset fuldstændig som en Regnbygge . . . .

(»Dagens Nyheder«.)

15.

Naar vi imidlertid nu have faaet den Forstand at det er den kristne Menigheds bestandige og uforanderlige Trosbekendelse og intet andet af hvad Navn nævnes kan der kan og skal afgøre hvad der er kristeligt eller ukristeligt og at det i det hele er Ordene af Herrens egen Mund til os ved hans egne Indstiftelser hvorpaa vi maa grunde alle vore kristelige Forventninger naar vi ville have kristeligt Pant paa deres Opfyldelse og naar vi endelig forudsætte vor hellige Skrifts uindskrænkede Paalidelighed som den guddommelige Aabenbarings og Gudsrigets Historie da spørge vi hverken om hvordan de skriftkloge til forskellige Tider have læst og udtydet de profetiske og teologiske Runer og Gaader (*Hieroglyfer*) eller hvilke mer eller mindre urimelige Tanker de kunne have gjort sig om Menneskelivet enten i sin oprindelige eller i sin forfaldne og forældede og i sin genfødte og fornyede Skikkelse og Tilstand men vi spørge kun om hvilken Tankegang om Menneskelivet under

sine store og forunderlige Omskiftelser der enten maa være eller kan dog saa vidt vi vide være den rette i forsvarligt Sammenhæng med den kristne Tro og i det hele med Ordet til os af Herrens egen Mund som baade er det eneste Kendemærke vi have paa Herrens Aand og Herrens Menighed og er det eneste Ord hvori Herren kan være kendelig nærværende og virksom hos sine mens han er skjult for Verdens Øjne?

(Grundtvig: den kristelige Børnelærdom.)

16.

Medens Romerfolket indtager en høj Plads ved sin Dygtighed i Retsudvikling og i denne Retning har efterladt de følgende Aarhundreder en overordentlig rig Arv tør det dog næppe nægtes at dette Fortrin langt stærkere viser sig i Behandlingen af den egentlige Privatret end i hvad vi henregne til Kriminalretten og i Retsplejen især den kriminelle hvor desuden Statens hurtige Vækst til et Omfang og til Forhold hvorpaa dens første Indretning ikke var beregnet udøvede en for de første Spirer og Anlæg hindrende og forstyrrende Indvirkning. Hertil kommer som noget hvis Indflydelse paa Fremstillingen ikke kan fjernes den Omstændighed at medens Privatretssystemet foreligger i en meget fyldig og overskuelig om end sildig og ingenlunde Tvivl med Hensyn til den ældre Ret udelukkende Redaktion kan en lignende Ros for Fuldstændighed og Klarhed ingenlunde tillægges de senere Retskilders Fremstilling at Retsplejen og dens Organisation selv for den Kilderne nærmest liggende Tid hvorhos paa dette Omraade Forskellen imellem den ældre republikanske Indretning og de senere kejserlige Aarhundreders var meget stor og allerstørst ved Kriminalretsplejen.

(I. N. Madvig.)

17.

... Idet Udvalgets Flertal i denne Henseende væsentlig kan henholde sig til de Bemærkninger hvormed det af Regeringen

i forrige Rigsdagssamling Landstinget forelagte Lovforslag var ledsaget skal man ikkun fremhæve dette at det utvivlsomt maa være ikke blot i alle deres Interesse som foruden Auktionsrekvirenten [= Den, der foranlediger Auktion holdt] kunne gøre Fordring paa Fyldestgørelse af de Genstande som skulle sælges ved Auktion at de faa behørig Lejlighed til at varetage deres Sag og at de kunne opnaa Fyldestgørelse af de paagældende Genstande saa vidt disse kunne tilstrække og overensstemmende med deres retslige Krav igennem den nu en Gang indledede Forauktionering [Salg til den højest bydende] uden at skulle være nødte til selv at begynde en ny Forfølgning til Forauktionering navnlig for det Tilfælde at Auktionsrekvirenten maatte lade den at ham begærte Auktion falde men ogsaa særlig i Skyldnerens Interesse at der kun finder een Forfølgning til Forauktionering Sted imod ham under hvilken alle Fordringshaverne skulle fyldestgøres medens han nu er udsat for flere samtidige eller successive Forfølgninger der vel stundom kunne fremkaldes alene ved Ønsket om at faa det Salær som Udlæg og Auktion særlig over fast Ejendom medfører for vedkommende juridiske Konsulent. — ...

(Folketingsudvalgs-Betænkning.)

18.

Hvor stor end Afstanden og Forskelligheden er imellem de mangfoldige Religioner der danne den store Gruppe som sammenfattes under Hedenskabets Benævnelse: imellem den østerlandske Panteisme for hvilken den hele Verden er gudopfyldt fordi Gud er Benævnelse for den uendelige Livsfylde den oplivende Verdenssjæl og den vesterlandske Polyteisme hvor det ene Guddomsliv er udstykket i en Mængde Enkeltvæsener af begrænset Magt og Raaderum — imellem den fantastiske Natursymbolik der sammensøger og sammensætter Dele af alle Naturriger for at tilvejebringe en sanselig Antydning af Naturlivets uendelige Rigdom og den

græsk-romerske Gudeverden hvor Skønhedstanken har vidst at udforme det ubestemte uendelige i klare Omrids og harmoniske Skikkelser — imellem den raa Hylding af Naturtingenes eller Elementernes fysiske Magt og de renere Religionsformer hvor (saaledes som i den persiske og skandinaviske Gudelære) en dybere Sædelighedsinteresse er fremdæmrende: saa er dog dette kun en Gradstorskel efter som Guddomsvæsenet er mere eller mindre bundet til eller frigjort fra Materien.

(H. N. Clausen.)

19.

Ganske særdeles Eksempler paa det pikante i Forbindelse dels med det skalkagtige dels med grandios Ironi kan man finde i Swifts Gullivers Rejser hvoraf jeg her især vil fremhæve hvorledes Gulliver i Hestenes Land da man lader ham faa at se et Slags vilde uregerlige Trædyr man har maa erfare at disse Dyr ere — Mennesker nøgne Mennesker hvor han saa kommer i Angst for at det skal blive mærket at hans engelske Officersuniform ej er en Del af hans Skabning men at der inden i den sidder et Menneske hvilket dog til sidst opdages og medfører at han nu ifølge Lovens Bydende saa afholdt han end er bleven ej tør blive i Landet længer især for den Virknings Skyld det paa hine Udyr vilde udøve naar det blev bekendt at et Dyr af samme Slags som de var kommen til Ære hvorefter Gulliver saa hjemkommen til England faar sig en Samling Heste og en Hestestald i hvilken han nu helst opholder sig for de herlige Erindrings Skyld han nærer ved at sidde i et saadant Genbillede af det Paradis han blev udstødt fra.

(F. Chr. Sibbern.)

20.

Sokrates: Men naar han selv [nl. Filosoffen] min Ven løfter en op til sig og denne har Lyst til fra et Ord som Hvad ondt har jeg gjort dig eller du mig at følge ham over i Spørgsmaalet om Ret og Uret i og for sig hvad en-

hver af dem er og hvori deres Forskel fra alt andet og fra hinanden bestaar eller har Lyst til fra det gamle Der var engang en Konge som var meget lykkelig og ejede meget Guld at gaa over til Spørgsmaalet om Kongemagtens Væsen om hvori menneskelig Lykke og Ulykke overhovedet bestaa og paa hvad Maade Menneskenaturen bør søge den ene af dem og fly den anden og naar paa den anden Side hin smaalige Mand [Ϸ: Retstaleren] med den bitre og trættekære Sjæl skal gøre Rede for alt dette da afgiver den sidste atter Modstykket til den første: idet han svimler paa sit høje Stade og skuer ned der oppe fra gør det uvante ham uhyggelig til Mode forlegen og stammende og han bliver til Latter ikke for Trakerinder eller andre udannede thi de mærke det ikke men for alle dem der ere voksede op ikke som Trælle men paa modsat Vis.

(efter Platons Theaitetos.)

21.

Uden at ville fordi de fornødne Kilder dertil endnu fattes og maaske aldrig ville fremkomme forsøge paa at udvikle de virkelige Motiver til den blodige Strengthed hvormed Dommen over Struensee iværksattes maa vi holde det for afgjort at denne Strengthed i sig selv var en politisk Fejl fordi den endskjønt den rammede en skyldig og strafværdig Undersaat betyngtet med Nationens Had hævede ham efter Døden til en Plads iblandt Statsoffere og lettede Arbejdet for dem som af forskellige Bevæggrunde vilde tilkende ham Martyrkronen ja i vore Dage endog indflette en Borgerkrone. Det røber dog en ringe Fortrolighed med de politiske Drivfjedre og man kan lægge til de politiske Lidenskaber der medvirke til Begivenheder og Katastrofer af den Art som Struensees Fald hans Dom og Henrettede dersom man som det ofte og endnu i den nyeste Tid er sket alene vilde søge dem i personligt Had og Hævngrerrighed. Man forveksler da overhovedet enkelte i Konspirationen medvir-

kende Personers individuelle og egennyttige Motiver med den ledende Aand eller politiske Idé som i Handlinger af den Natur maa bestemme deres Gang og til sidst gøre Udslaget. Det er ikke vanskeligt at tænke sig flere Grunde hvorfor man har anset Struensees Benaadning i en absolut monarkisk Stat for farlig om ikke umulig men endog de som efter fuld Overbevisning betragtede hans Misgerning som den groveste Art af Majestætsforbrydelse maatte saa meget mere have været i Stand til at indse den umaadelige Afstand der fandtes imellem Struensees Brøde og Brandts Forseelser. Disse vare af den Art at de omtrent kunde sammenfattes i den ene at have havt Struensees Fortrolighed og ladet sig bruge som et svagt villigt og letsindigt Redskab i hans Haand og det er meget nær ved det ubegribelige at ingen i det stridende Parti var i Stand til at indse at man ved at benaade Brandt paa Livet i det mindste vilde have formindsket det slette Indtryk af en saa uretfærdig Dødsdom men at man derved tillige netop ved Modsætningen af en saadan kongelig Naadesakt dersom man ikke vilde udvide den til den egentlig skyldige havde sat Struensees Forbrydelse i et stærkere Lys.

Det var derimod let at forudse den naturlige Virkning som begge de faldne Yndlingers Henrettelse maatte udøve i Landet selv og herfra udbrede i en videre Kreds til Understøttelse for en Mening som det lykkedes enkelte af det styrtede Parti der enten forviste eller frivilligt tyede til Ulandet efterhaanden at gøre gældende næsten over hele Europa. Blodscenen paa Østerfælled den 28de April 1772 i sig selv rystende men tillige fæl og grusom ved Henrettelsens barbariske Skærpelse var ikke i det danske Folks Smag og man kan sige at en stor Del af det bitre og hævnerrige Had til Struensee som hele Nationen nærrede sluktes i hans Blod ja endog at dette allerede paa Retterstedet aftvættede en Del af den Haan og Foragt hvorfor han længe havde været Genstand.

(C. Molbech.)

Studenterkorpset var som bekendt oprettet 1807 men ligesom det dengang ikke fik Lejlighed til at forny Studenternes hæderlige Minder fra Københavns Belejring 1658 saaledes kunde Korpset da det udelukkende betragtedes som et Tillæg til Armeen ikke undgaa at dele det højt ufordelagtige Omdømme hvorfor Landhæren paa den Tid hvorom vi her tale [s: Slutningen af Frederik VI's Regering] var Genstand. Marinen var meget populær maaske mer end ønskeligt for dens fordomsfri Bedømmelse og heldige Udvikling. Den havde til alle Tider været national den danske Matros var den fornøjeligste af alle folkelige Typer og stod hvad jeg her i Forbigaaende skal bemærke paa en meget god Fod med Studenterne saaledes som det under Posthusfejden [2den Febr. 1793.] havde vist sig da der paa Regensen indfandt sig en Deputation fra Nyboder for at tilbyde dem den faste Stoks Bistand mod »de røde Krabber« [s: de rødtrøjede Soldater]. Skønt den danske Søofficers Dannelse uden for hans egentlige Fag kunde være mangelfuld nok lader det sig ikke nægte at her som andet Steds Livet paa Havet gav dem en Frejdighed og den hyppige Færden i fremmede Lande en Gentleman-Holdning som var tiltalende. Marinen var i alt Fald sammenvokset med mange af Folkets kæreste Minder som Slaget paa Reden 1801 paa ny havde opfrisket og Krigen fra 1807 ikke gjort til Skamme. Ganske anderledes med Landhæren. Vel var den Ringeagt for ikke at sige det Had hvormed Folket i sin Tid havde set paa de hvervede Knægte og tyske Bramabasser en Følelse der i de holbergske Typer har fundet et saa uudsletteligt Udtryk uanvendelig paa den nationale Hær hvortil Frederik VI havde lagt Grunden men indgroede Fordomme forsvinde ikke straks med deres Aarsag og paa Bunden af Folkebevidstheden slumrede der endnu meget af den gamle Uvilje. Det var jo desuden ikke hele Nationen der var optagen i

den »nationale Hær« men kun den Del af samme som nylig var sluppet fra Ridefogedens Pisk og endnu bar dybe Mærker paa Sind og Skind af den tidligere Trældom og paa hvilken de for Værnepligt fritagne ofte saa ned med de privilegerede Klassers sædvanlige Overmod. Militærtjenesten var et Statshoveri ikke en Borgerpligt og hvad enten man saa hen til de ulykkelige »Bønderknoide« som i Rekrutskolen bleve udskældte og fugtledede af raa Korporaler med eller uden Porte-épée eller til de Herrer »Vonner« med deres tarvelige Dannelse og kummerlige Kaar saa man ikke noget som kunde have hævet Armeen i sine egne eller i Nationens Øjne. Landet havde nylig gennemgaaet en lang og ødelæggende Krig men med Undtagelse af den smukke lille Fægtning ved Sehested [1813] havde den ikke andre Laurbær at opvise end de som vare vundne ved Høstmanøvrerne naar de stormede Frokostbordet i store Vibenshus eller kysede Hjortene paa Dyrehavsbakken. Hvad Under da at man mindedes at Norge var opgivet saa godt som uden Sværdslag Hvad Under at man regnede efter hvorledes denne daadløse Hær tyngede paa Landets ødelagte Finanser Hvad Under at man ingen Tillid havde til denne Soldaterleg saaledes som Frederik VI og hans forhadte Adjutanter dreve den og som man betragtede som Tant og Støvletvæsen . . . Det er først Krigen 1848—50 som har vist hvilken solid Brugbarhed der fandtes i dette saa oversete Officerskorps og ligesom vor politiske Genfødsel begyndte med Indførelsen af almindelig Værnepligt saaledes er det paa Valpladsen mod Landets Fjender at den menige Mand har retfærdiggjort de gode Forudsætninger hvorpaa Grundloven er bygget. Det er først Aaret 1848 som i det danske Sprog har indført et Ord der nu hører til dets bedste Skatte: »den tapre Landsoldat.«

(Orla Lehmann.)

23.

Det var en stille Aften med en underlig lummervarm tung og trykkende Luft der kun af og til sattes i Be-

vægelse ved enkelte mægtige Vindstød som bragte Esplanadens gamle Træer til at vaande sig under den usynlige Haand som af og til ruskende for gennem deres Toppe. Da jeg kom op paa Volden og for at rense Lungerne fra det Smuds og Støv der hvirvlede om paa Gaden gik over Bastionerne saa jeg en Himmel saa mørk og truende som jeg sjælden erindrer at have set her hjemme hos os. Det ene Skybjærg syntes at være dynget oven paa det andet de stod tunge og ubevægelige som blaasorte takkede Skær der kun i de yderste Kanter farvedes gule af de Straaler som Solen skønt under Horisonten dog formaar at give. Alt var saa stille saa forunderligt stille medens jeg gik over den øde Vold. Kun Ahornens brede Blade susede af og til brusende op naar et Stormstød fra det sig nærmende Uvejr raslende for igennem dem. Jeg kunde høre Genlyden af mine egne Trin slaa an mod Sølvgadens Kaserne en enkelt udelukket Hund tudede nede ved Volden Skildvagten ved Rosenborg Bastion stod halvsovende i sin røde Kappe som han allerede havde gjort klar mod det sig nærmende Uvejr da klang pludselig Retræten forunderlige langtrukne Toner først dæmpede langt borte fra Hovedvagten saa livlige og klingende fra Kasernen nedent for mine Fødder. Der var en underlig vækkende Klang i disse Toner først i det muntre Allegro saa i de kaldende lokkende og langsomt hændende Toner der fulgte efter. Jeg blev staaende og lyttede til. Jeg ved ikke om det gaar andre ligesom mig men jeg kan ikke lade være at lytte til disse Toner og naar jeg hører dem dukker en Række Minder op i min Sjæl. Jeg husker dem saa vel fra det gamle Laboratorium paa Kristianshavn. Dengang var jeg Barn og naar Retræten lød vidste jeg at Dagens Anstrengelser vare til Ende og at Hvilen ventede mig. Hvor mangen en Aften har jeg ikke hørt dem ude fra Kastellet eller fra Kronborgs gamle Mure ud over Sundet naar jeg i den stille Sommeraften kom vandrende fra Hornbæk eller Gilleleje med min Botaniserkasse paa Ryggen.

Naar jeg da hørte dem vidste jeg at Hjemmet var nær og at lyse glade og venlige Ansigter ventede mig. Jeg har hørt dem klinge fra Dannevirke fra Dybbøl og fra Fredericia dengang jeg som Underlæge fulgte Armeen og da vinkede de mangan Gang til et glad og lystigt Lag oven paa en trættende Marche eller en anstrengende Lazaret-tjeneste. Dengang var der dog Liv Tummel og Lystighed. Det kunde gælde Døden men det var en Død under Guds frie Himmel under Kammeraternes Hurra til Fanernes Flagren og Tonerne af den tapre Landsoldat men nu en afmægtig Kamp mod en almægtig Fjende en Kamp hvor man stred mod en Magt der skød med forgiftede og usynlige Kugler — det var værre tusinde Gange værre!

Jeg vendte mig om og vilde gaa videre da følte jeg en Haand blive lagt paa min Skulder og en bekendt Stemme udbrød:

Hvad Pokker Aabye Lever du endnu Jeg troede du var pillet af for længe siden.

Jeg vendte mig om og genkendte en Kollega i Kunsten en af disse forsorne jærnhaarde Fyre som beholde Lystigheden til det sidste og ikke tabe Modet selv om Døden grinede ind ad Døren for at lade sig præsentere.

Ja hvorfor skulde jeg ikke leve svarede jeg gaaende ind i hans Toneart. Livet er jo kært som Matrosen sagde da han reddede Københavneren.

Ja vel sagde han og derfor hænger man i til det sidste som Københavneren gjorde. Naar jeg spørger om du lever lille Aabye er det egentlig af to Grunde. For det første fordi du er ansat paa Almindeligheden som for Øjeblikket synes at have stærk Ansats til at blive en Ualmindelighed og dernæst fordi jeg troede at saadan en Damon og Pythias som du og Jessen ikke ret længe kunde leve adskilte fra hinanden.

Hvad mener du raabte jeg. Jessen er da vel ikke — —
Av for Fanden sagde han. Det vidste jeg sgu ikke

at. Jo Jessen er væk han er færdig om jeg saa maa udtrykke mig.

Naar skete det spurgte jeg idet jeg standsede ved Voldbakken.

I Gaar Morges ude paa Frederiks Hospital svarede han. Blev angreben Klokken fire og døde Klokken syv det kan man kalde prompte og ekspedit Aflevering.

Led han meget spurgte jeg med bævende Stemme.

Ja rent forbandet svarede han. Efter det første Anfald bad han Opvartningskonen give sig en Skalpel der laa paa hans Bord for at han kunde aabne en Aare men hun gav sig til at skrige det Fæ løb ud og sagde til Overlægen at han vilde tage Livet af sig. Saa maatte han jo gaa hele Turen igennem. Det gør mig sgu ellers ondt for Jessen. Han var en Smule blød men ellers en rigtig skikkelig Fyr. Naa hvor vil du hen Jeg stikker ned ad Gotersgade jeg skal være paa Bureauet i Morgen Klokken syv og har ingen Lyst til at faa en Balle Vand over Hovedet.

Jeg gik sønderknust videre. Jessen død min bedste min fortligste min eneste Ven borte død uden at jeg engang anede det. Jessen død det var jo næsten en Umulighed . . .

(V. Bergsøe.)

24.

Uagtet Skovrideren var saa langt fra at være en Pedant som vel muligt gik hans Liv dog under normale Forhold saa temmelig efter en Snor. Tidlig om Morgenen Sommer og Vinter sad han inde i sit fordringsløse Værelse Kontoret hvis mest karakteristiske Udstyring var de mangfoldige Protokoller som det hører til en kongelig Skovriders Embede at føre og som næsten saa lige saa ærværdige ud som Kirkebøgerne i en Præsts Studerekammer. Her røg han sin Morgenpibe og besørgede sine Regnskaber og sit Skriveri i det hele taget. Saa var han omkring i Distriktet lige til Middag og i det Øjeblik der blev kaldt til Bords

gik han ud til Brønden hejsede selv en Spand op og drak med en Nydelse som var det den kosteligste Vin et Glas af det altid iskolde krystalklare Vand. Brønden var noget af det Skovrideren satte allermest Pris paa ved hele Gaarden han blev aldrig træt af at rose det mageløse Vand som han tilskrev alle mulige og umulige Virkninger og han var ikke langt fra at omgive Brønden med en vis romantisk Nimbus. Det hed sig nemlig at den i Lighed med adskillige Aar og Søer hvert Aar forlangte et Offer da den i sin Tid var bleven gravet længe før Skovrideren var kommen her var den skreden sammen over en af Brøndgraverne men siden var den bleven mere nøjsom og antoges nu at være tilfreds med at der aarlig tabtes et Glas en Ske eller lignende livløs Gjenstand i dens mørke kølige Dyb.

Naar Eftermiddagskaffen var drukken der dækkedes altid med Dug og Maskine inde i Dagligstuen satte Skovrideren sig til Rette i den haarde Lænestol med Hestehaarsbetrækket og begyndte at læse Berlingske men længere end til den anden Side naaede han sjælden førend han lod Piben glide fra sig lagde Hovedet tilbage og Avisen i Skødet. Dette var for Hønsehunden »Bekkas« Signalet til at sætte sig ved sin Herres Side og med Hovedet hvilende paa Berlingske faa sig et afbrudt Blund medens »Gravmand« lige saa regelmæssig lagde sig ved Skovriderens Fødder. Mo'er satte sig hen i Sofaen og lukkede ogsaa Øjnene men hun holdt stadig paa den uskyldige Fiktion at hun ikke sov og i en halv Time var nu alt stille i Dagligstuen. Efter Siestaen [Middagshvilen.] læste Skovrideren hvis han da ikke havde Forretninger ud af Huset og han læste meget havde Interesse for alt og fulgte godt med paa de fleste Omraader. Om Aftenen passiarede man sammen men den sidste Time før Skovrideren gik i Seng læste han igen og saa »repeterede« han kun d. v. s. han læste i en eller anden af sine gamle Yndlingsbøger Fader Holbergs Komedier Blichers Noveller Walter Scott Don Quixote eller Claudius og naar

nogen undrede sig over at han saadan kunde blive ved at læse det samme Aar ud og Aar ind plejede han at sige Jeg vil gaa i Seng med et roligt og tiltalende Indtryk. Det gaar mig med Læsning som med Selskabelighed bliver jeg bedt sammen med fremmede Mennesker som jeg ikke kender saa glæder jeg mig ikke til det paa Forhaand thi lige saa vist som det kan være et behageligt Bekendtskab man stifter lige saa vist kan det være alt andet end fornøjeligt. Ved jeg derimod at jeg skal sammen med gode gamle Venner ja det er en anden Sag saa glæder jeg mig til Sammenkomsten længe i Forvejen. (S. Bauditz.)

25.

Virtuositet.

En berømt Mand har sagt at det var vanskeligt for et Fornuftvæsen at sætte sig ind i Beskaffenheden af en Dyresjæl inden man kan vide hvorledes det ser ud i en saadan maatte man først forvandles til et Dyr og dernæst naar man atter var bleven Menneske beholde Erindringen om den foregaaende Tilstand. Det samme mutatis mutandis [med fornødne Ændringer] lader sig sige om en Virtuos-Sjæl. Denne er nemlig saa forskellig fra Menneskesjælen i Almindelighed at man ikke kan forstaa eller bedømme den undtagen man i det mindste i sin Forestilling lader sig forvandle til et saadant Væsen og i Tanken oplever de etiske Konsekvenser deraf. Denne Operation kan ikke falde vanskelig nu om Stunder da Tiden er saa overvætted rig paa Virtuoser der velvillig oplade deres hele Indre for os uden at holde det allermindste tilbage som kunde være dunkelt eller tvivlsomt. Vi ville forsøge at skildre et saadant aabenbart Indre men just fordi det er et Indre maa Læseren i sin Fantasi forestille sig at det er en Skildring af ham selv eller at han selv et Øjeblik er forvandet til Virtuos thi ellers vil det skildrede Indre fremstille sig for ham som et Ydre og ikke blive følt om end forstaaet.

Det er Kunsten som er Virtuositetens Moder og som meddelende den sit ædle Blod giver den Berettigelse til at eksistere. Løsreven fra dette sit naturlige Slægtskab eller idet den fornægtende dette vil gøre sig gældende ved sig selv har den altsaa mistet sin Ret til at eksistere. Men dette Tilfælde indtræffer kun alt for hyppigt thi det indtræffer næsten altid og det er let at indse at det i Almindelighed ikke kan udeblive fordi der er alt for meget som' letter dets Fremkomst. I det man føler sig hendragen til Kunsten føler man sig staaende under en objektiv Magt føler man sig selv som underordnet denne. Saaledes har man Kærlighed til Kunsten er Kunstven Kunstkender Kunstdommer dette Standpunkt er Publikums at sige det sande det ægte Publikums. Eet Skridt videre: Kærligheden til Kunsten er saa stor at man ikke nøjes med at beskue og nyde den man vil selv producere den man giver sig i dens Tjeneste man bliver Præst i dens Tempel. Saaledes er man Kunstner. Eet Skridt endnu: Det er en ikke nok at forherlige Kunsten i Værker som man efter at have produceret dem skiller fra sig selv gør til Objekter og sender ud i Verden hvor de maa staa eller falde ved deres eget Værd nej man vil indgaa en personlig Forening et Slags Ægteskab med Kunsten man gør sig selv og sin hele baade legemlige og aandelige Person til dens Organ. Saaledes er man Virtuos. Men her kommer det farlige Punkt. I det man gør sin Person sit hele Menneske til Organ for Kunsten ligger det meget nær at glemme dennes objektive Magt at betragte den som absorberet [o: indoptagen] i sin Person at gøre sig selv til Kunstens Dalai Lama.

Paa dette Standpunkt staa næsten alle Virtuoser. Deres Verdensanskuelse er den anti-kopernikanske: de selv ere Universets Midtpunkt hvorom alt drejer sig for at give dem Afveksling af Dag og Nat og frembringe deres Aars-tider eller som de kalde dem Sæsoner. Den Teleologi [Øjemedslære] som ligger heri er at Virtuoseren er det absolute

og at alt andet kun er til som Forudsætning for ham. Kunstneren kan dog i det højeste kun gøre Kunsten selv til Centrum for det hele Virtuoseren derimod gør sin egen Person dertil thi om han endog siger at Kunsten er Midtpunktet saa mener han dog kun den i ham inkarnerede [legemliggjorte] Kunst Kunsten for saa vidt som den er i ham altsaa sig selv. Kunstneren kan tro at den trojanske Krig blot har fundet Sted for at Homer kunde besynge den Virtuoseren tror at en politisk Kongres har den Bestemmelse at han kan lade sig høre for de forsamlede Monarker. Den første Vildfarelse er en Ensidighed men uden farlige moralske Konsekvenser fordi Kunstneren ikke identificerer sig selv [o: gør sig selv til Eet] med sin Kunst den anden er Selvforgudelse der fører moralsk Slethed eller Usselhed med sig og endog tangerer Vanvidets Region.

Det er derfor intet Under at denne Gudstjeneste som Individet holder i sin Selvnydelse at denne Andagt hvori det føler sig som sin Andagts Kilde kommer til at parodiere sig selv i den drøjeste Materialisme . . . Virtuostilstanden der begynder med et Indre med Kunstens Optagelse i hele Personligheden ender med det mest deciderede [afgjorte] Ydre: den jager Kunsten ligesom en Sygdom ud af de ædlere Dele og faar den til at sætte sig fast i et elier andet udvortes Lem og dette Lem koncentrerer Mennesket selv og hele Universet det er den indsnerpede Mikrokosmos [Verden i det smaa]. Naar den spillende Virtuos har faaet en stiv Finger naar den dansende har uheldbredelig forvredet sin Vrist naar den syngende har faaet en permanent Strube-Katarr da er der i hvert af disse syge Lemmer gaaet et Menneske til Grunde og med Mennesket selv en hel objektiv Verden . . . Hvad der vedligeholder denne Virtuos-Fetichisme og giver den Næring er den Beredvillighed hvormed Tidsalderen kommer den i Møde. Man tillægger gerne vor Tid en høj Grad af Kunstsans men det er et Spørgsmaal om man ikke heri gør sig skyldig i en For-

veksling og i Grunden mener Sans for Virtuositet thi dennes Tilværelse kan man ikke benægte men det er ogsaa et Faktum at Sans for Kunsten ofte aftager i samme Grad som Sansen for Virtuositet tiltager. (J. L. Heiberg.)

26.

Historie og Poesi.

Historiens Genstand er »Hvad der er sket« Poesiens »Hvad der kunde være sket« — bægge Forklaringer selvfølgelig givne med visse Forbehold. Historien er til Dels af Tilbøjelighed i ethvert Fald af Nødvendighed teleskopisk [langt skuende] i sit Syn paa Livet. Vor Herre kender Tallet paa Ørkenens Sandkorn paa Havets Draaber paa Haarene paa vore Hoveder uden derfor at forvirres af de smaa Tings store Tal. Historien overser de smaa Enkeltheder for ret at kunne nyde Helhedsindtrykket. Og kaster den sig end over en enkelt Personlighed som Portrætmaler saa er det med en Forkærlighed der lige over for de Millioner og Tusinder af Millioner den ikke vil eller kan portrættere vilde være en Krænkelser hvis deres Navne og deres Liv ikke vare gemte paa bedre Sted. Historien kan lige saa lidt indlade sig med hver enkelt der fulgte Xerxes eller slæbte sig ihjel paa Pyramidens Stene som paa Tabet af en Knappenaal. Det er kun en forsvindende Del af hvad der er sket som den kan se men den siger eller den plejer at sige at det er det vigtigste. Et saadant Syn paa Virkeligheden kan Poesien ikke uden videre godkende. Ved sin Sympati med det tilsyneladende smaa det oversete det usynlige gør den sig mangan Gang gældende som Historiens Fylgje som dens Samvittighed for Poesiens Domstol blive de historisk taget første tidt til de sidste og omvendt. Er Historien saaledes meget langsynet — hvad der tidt udarter til et Svagsyn for hvilket alle Katte ere graa — saa er Poesien i sit Forhold til Virkeligheden omvendt saa nærsynet at den kan gøre en Flue til en Elefant og give en enkelt

lille Anekdote Fortrin for et lærd historisk Værk paa tyve Bind — hvad der tidt kan gaa over til en Starblindhed som ikke tillader den at se Plektret til Ende og gør den saa drømmende at den glemmer den ydre Virkelighed over sine indre Syner. Poesiens Betingelser for at noget kunde være sket ere saaledes meget vide som naar den i Æventyrene om Flipperne og Stoppenaalen betinger sig at disse kunne føre en menneskelig Samtale. Den gaar vel ud fra Virkeligheden men den tænker den om. Historien har saaledes nærmest med det virkelige at gøre Poesien med det tænkte. Men deri mødes de at det virkelige ikke kan virke uden Tanken og det tænkte ikke tænkes uden i Virkeligheden.

(F. C. B. Dahl.)

27.

Om Sproget.

»Sproget er en Guds Gave og for Mennesket er det en Opgave«. Mange ere de Midler hvorved denne Opgave løses og de Maader hvorpaa Midlerne anvendes. Et af de første i alle Sprog endnu genkendeligt er Efterligning af Naturlydene eller det hørlige opfattet som Ord. Efterligningen er klar endog i det nuværende Sprog: Gøgen kukker Gaasen kækker Hønen kagler Anden snadrer Hesten vrinsker Slangen hvisler Bien summer Tordenen ruller Lynet knitrer o. s. fr. Naturens Barn hører studser lytter og uvilkaarlig hvisker og hvisler summer og brummer triller og ruller suser og hyler det efter hvad det hører. Enhver der har Øre kan høre Forskellen i Ord som knurre mumle pibe skrige raabe skraale huje hyle hvine. I sit eget Sprog hører ethvert Folk det og slutter deraf at det er et Tone-maleri der findes i alle.

(N. M. Petersen.)

II.

Til Rettelse

af alskens sproglige Urigtigheder, Ubehjælpsomheder, Tvetydigheder og Uklarheder samt Indholds- og Tankefejl.

A.

Større og mindre Brudstykker af Eksamensstile.

En Vandring over Alperne.

Naar man vil vandre over Alperne, kan man ikke gøre det alene; thi man maa nødvendigvis have en Fører med sig, som kender Vejene, som kan vise en de smukkeste Egne, og som i det hele taget kan være en behjælpelig med alle de Smaating, som kan falde for. Naar man rejser over Alperne, er det ikke ligegyldigt, hvilken Aarstid man vælger dertil. Sommeren eller ogsaa Foraaret synes jeg ere de bedste Aars-tider til at rejse over Alperne paa; thi naar det er Sommer ere de Træer og Blomster, som ere der oppe, det er jo ikke mange, fuldt udsprungne, og om Foraaret, naar alt begynder at spire, føler man sig, naar man efter en lang Vinter, hvori alt har været saa trist, kedeligt og dødt, paa en smuk For-aarsdag kommer op paa Bjærgene i den fri Natur, og ser at der selv her oppe er Liv, saa let om Hjærtet og saa glad til Mode, og medens man langsomt skrider op ad Bjærget, hæver man sig ligesom op fra alt det dagligdags, og man bliver saa tilfreds med sig selv og hele Verden. Om Vinteren er der imidlertid saa koldt deroppe, at man maa pakke sig saadan ind, at man næppe kan gaa, og saa bliver Faren desto større. Ja! Apropos, af Farer er der mange, især om Sommeren; thi naar Sneen smelter, og Isbræerne begynde at skride hurtigt ned i

Dalene, og der, som Laviner, anrette store Ødelæggelser, saa maa man være meget forsigtig og have en dygtig og paalidelig Fører med sig; thi ellers kan det let gaa galt. Men for Handelsfolk, som skal hurtigt afsted, er der ogsaa gjort meget; thi tvers igennem Bjærgene er der gravet milelange Tuneller, hvorigennem Jernbanetogene bruse, og man kan ad denne Vej paa et Par Timer rejse fra det ene Land til det andet. Men saadan har det ikke altid været; thi den Gang da Hannibal drog over Alperne med hele sin Hær og alle sine Elefanter, da skete det ikke paa samme Maade som nutildags; thi da for Soldaterne ned ad Isbræerne paa deres Skjolde, og om dette end var mere livsfarligt, saa skete det dog hurtigt . . .

Livsskildring af en af Danmarks mest bekendte Mænd.

Tordenskjolds oprindelige Navn var Peter Vessel, men Kongen gav ham senere Navnet Tordenskjold. Da han blev lidt ældre, kom han til at læse, og da han var saa lærenem, blev han snart saa dygtig, at han blev Kongens Raadgiver, og maatte understøtte Kongen i de vigtigste Statsager, derfra steg han til højere og højere Embeder, indtil han tilsidt blev Admiral. Som saadan udmærkede han sig i flere Slag, navnlig ved Slaget i Køgebugt, hvor han sprængte flere af de fjendtlige Skibe i Luften. Tordenskjold var meget snu, saaledes skuffede han engang den svenske General, som skulde se, hvor mange Tropper han havde, ved at lade dem stille sig op i en anden Gade, naar Generalen havde set dem i den ene Gade, saaledes blev han ved med at stille dem op, saa Generalen troede, at han havde en uhyre Hær, hvorfor han ikke turde angribe Danmark . . .

Karl den Tolvte af Sverrig.

a) . . . Krigens Gang behøves maaske ikke at fortælles, dog maa bemærkes Lidt om Karls Ophold i Tyrkiet, thi det viser os en Side af hans Karakter. Efter Slaget ved Poltava, som jo fik et uheldigt Udfald for Svenskerne, blev Karl af en trofast lille Flok, efter at være bleven saaret i Foden ført til Tyrkiet. Her søger han at ophidse Folkene mod Russerne, og

det lykkes jo ogsaa; men da der er gaaet en Tid, bliver Tyrkerne kjede af ham; men han vilde ikke tage bort med det gode; nej, man belejrer endog Huset i Bender, i hvilket han boede. Da forlader han endelig Byen, men kommer for sent tilbage. Fjenderne har nu forbundet sig med Preussen og England, og det begynder nu at gaa tilbage for Karl. Kort Tid efter hans Hjemkomst (1415) faldt han ind i Norge; men ved Belejringen af Frederiksten mister han sit Liv. Han fik en Kugle gennem Hovedet; men, hvorfra Kuglen kom, er endnu ikke bevist. Under Karl den Tolvtes Regering gaar det altsaa ned ad Bakke med Sverrig, det mister en Mængde Landskaber, og de indre Forhold ere nu ved hans Død meget mangelfulde.

b) Mindretallet af de Personer, der have optraadt i Historien have opofret sig for noget andet end deres egen Størhed. Nogle gjøre det for at opnaa Ære, andre f. Ex. Munkene for at erhverve den evige Salighed efter dette Liv. De, som imidlertid have opofret sig for noget andet end det, der kunde hæve dem selv enten i Magt eller Anseelse, bør staa i Efterslægtens kjærlige Minde. En saadan Person er vistnok Karl den 12te. Det ligger ikke nær at tænke, at Karl den 12te med sin mærkelige Karakter ved Krigserklæringen skulde forlade sine tidligere Interesser for at vinde Ære og Magt. Tværtimod gjorde han det vistnok for at befri sit Folk for den Forsmædelse, der var det tiltænkt . . .

Rom under Kongerne.

Noget inde i Landet ved Tiberen og paa nogle Høje byggede man Rom. At Højene have været stejle, derom vidne flere senere indtrufne Begivenheder f. Ex. Markus Manlius's Bedrift under Gallerkrigen, og desuden kan man i forringet Maalestok se det i »Nutidens Rom.« Omkring Byen blev saa bygget Mure til Forsvar mod Fjendernes Angreb. Tiberen, der løb midt igjennem Byen havde ogsaa sin store Betydning. Fra den fik de deres Vand baade i Krigstid og Fredstid. Ikke alene var de af den Grund forsynede med Drikkevand, men ogsaa til Vanding af deres Marker, om det gjordes nødig, var der nok . . . Roms første Indbyggere vare Røvere eller saa-

danne, som var misfornøjede med deres Fædreland. At Røvere ere krigerske, behøver man ej at spørge om, men at ogsaa misfornøjede Udvandrere i Almindelighed besidde saadanne Egenskaber og ere et kraftigt Folk, derpaa have vi i Historien flere Exempler at opvise f. Ex. Islænderne. Hustruer forskaffede disse mandlige Indbyggere sig, efter Sagnet, ved at røve Sabinernes Døtre. Naar Sabinerne saa næst efter Romerne vare Italiens mest krigerske Folk, saa kan man nok forstaa, at den Slægt, som efter den Tid opvovede i Rom, i fuldt Maal besad denne Egenskab.

Kamelen som Ørkenens Skib.

a) Kun ved Kamelens Hjælp kunne Asiens og Afrikas Kjøbmænd sende deres Varer gjennem de store og hede Ørkener, intet andet Dyr vilde kunne udholde den besværlige Vandring i Ørkenens af Solen ophedede Sand, hvor der tillige kan rejses flere Dage uden at træffe en grøn Plet eller en Smule Vand, som Mennesker og Dyr kunne slukke deres Tørst med. Kun Kamelen er i Stand til at gaa i længere Tid uden at faa noget at drikke. Den kan gjøre det, fordi den har en Vandbeholder i Maven, hvori den kan opbevare Vand forat forbruge det, naar der intet andet gives. De Folk, som særlig benytte Kammelerne, ere Araberne og særlig Beduinerne. Det er ikke med Uret, at Araberne har givet Kamelen det Navn Ørkenens Skib; thi gjennem den hede og øde Ørken maa Kamelen gjøre den samme Tjeneste, som Skibet maa over Havet, og uden dens Hjælp vilde Ørkenen være ufremkommelig . . . Kamelens Lemmer ere særdeles stærke, derfor er den istand til at kunne bære store Byrder i en betydelig Afstand, saaledes kan en velvoksen Kamel bære fem til seks Hundrede Pund i længere Tid uden at tage Skade deraf, desuden er den meget nøjsom og fortræer kun Kviste, Dadler o. lign.

b) Vi kalde Kamelen Ørkenens Skib; og dette Navn viser, at Kamelen bruges som Befordringsmiddel paa øde og ufrugtbare Steder. Paa Havet findes to Slags Skibe, Sejlskibe til at føre store Ladninger af Handelsvarer fra et Sted til et andet og de hurtigere Dampskibe til at føre Personer og Gods afsted;

og et lignende Forhold har man i Ørkenen, hvor de større Masser af Handelsvarer læsses paa de egentlige, tvepuklede Kameler, medens man til Persontransporten og Befordringen af mindre Byrder anvender Drommedaren, som er lettere og hurtigere end den egentlige Kamel . . .

En Skildring af nogle af de vigtigste Nytteplanter.

a) Det er en bekendt Sag, at Planterne inddeles i nyttige og skadelige Planter. Ved nyttige Planter eller, som man ogsaa kalder dem, Nytteplanter forstaar man saadanne Planter, som paa en eller anden Maade er Mennesket til Nytte. Som Modsætning hertil staar de skadelige Planter, som ere saadanne, som ikke paa nogen Maade kunne gavne men kun skade Mennesket. De nyttige Planter kunne være nyttige paa mange forskellige Maader. De kunne saaledes være til Nytte ved at tjene til Føde eller ved at give Stoffer og Materialer til Tøj, Møbler og lignende Sager. Som de vigtigste Nytteplanter kan man nævne de, som tjene til Føde for os selv og vore Husdyr. De vigtigste af disse ere Græsserne, hvoraf Rug, Hvede og Majs især ere nyttige for Mennesket, fordi de give Stoffer til Brød. Naar man for et Eksempel skal skildre en Rugplante, saa sker det bedst ved at følge Plantens Vækst fra det Øjeblik, Frøet kommer i Jorden. Naar Frøet er kommet i Jorden, saa begynder det at spirer, det vil sige; at det Melstof, som findes i Frøet, er ved Jordens Fugtighed blevet blødgjort og derved tjenligt til at afgive Næring til Kimen, saa at denne kan udvikle sig og bryde igennem Frøets Skal. Er Spiren saaledes kommen frem, saa vokser den meget stærkt. Plantens Stængel, som er meget slank, er trind og inddelt i Led. Disse Led, som ere tynde Rør, ere forbundne ved hinanden ved Knæ. Disse Knæ ere dannede ved, at Stængelen har udvidet sig de Steder, hvor Bladene sidde . . . Af andre Nytteplanter kan man nævne Kartofflen, som hører til Katostfamilien. Kartofflen er en Plante paa en Fods Højde. Den har urteagtige Stængler med store Blade og skidenhvide Blomster. Det mærkeligste ved Kartoffel-Blomsten er de underjordiske Stængler, som hist

og her ere opsvulmede til Knolde, som ere meget melrige, og som har den Evne at kunne skifte nye Planter . . .

b) Nytteplanterne kunne inddeles i to Slags, nemlig i de, som dyrkes her i Danmark, og de, som dyrkes i Udlandet. Da Danmark i Helhed taget er et Sletland, ere dets Beboere for største Delen henviste til Agerbruget. De vigtigste Planter, som dyrkes her, ere naturligvis Sædarterne, der tjene til Føde baade for Mennesker og Dyr. Sædarterne høre alle til Græsfamilien og ere Rug, Hvede, Byg og Havre af hvilke de to første under et kaldes Vintersæd, fordi de saas om Efteraaret og saaledes komme til at overvintre i Jorden, da de først blive høstede til næste Efteraar; medens de to sidste, Byg og Havre, kaldes Vaarsæd, fordi de saas om Vaaren eller Foraaret. Saar man om Foraaret en Bygkærne, vil man, nogen Tid efter at man har saat den, se en svag Spire trænge frem af Jorden. Denne Spire vokser saa, udvikler sig og danner en hul Stængel eller Stilk, som Stængelen kaldes her. Men herved er der fremkommet en ny Plante. Stængelen er paa denne delt i Led, og mellem hvert af disse Led sidde der to Blade, der danne ligesom en Skede om det Led, der sidder lige ovenover. Henimod August Maaned udvikler saa Planten en Blomsterstand, og denne er et Aks. Af hver lille Blomst i Akset fremkommer der en Nød, som her hos Sædarterne kaldes en Kærne. Efter at den er bleven moden, falder den til Jorden og overvintre i denne, for til følgende Sommer selv at udvikle en Bygplante. Det samme, som her er Tilfældet Byg, er Tilfældet med Rug og Hvede og Havre med Undtagelse af, at hos Havren er Blomsterstanden en Dusk, medens den hos de tre andre er et Aks . . . Som en vigtig udenlandsk Plante kunne man nævne Vinen. Den kan ikke dyrkes her, da den ikke kan taale Frost. Vinen fandtes først paa Madeira, hvorfra den har udbredt sig til det sydlige Evropa, Frankrig og de sydlige Rhinegne. Af andre vigtige Nytteplanter er Træet, der bruges til mange forskellige Ting, som f. Ex. til Brændsel, til Tømmer til Huse og til Menneskets Indbo. Af de hernævnte Planter naar Træet og Byggen højst imod Nord, dernæst naar Rugen og Havren højst, saa Hveden og endelig Risen og Vinen.

c) Alle Planter ere jo ikke lige nyttige. En stor Del ere, hvad vi kalde Ukrudtsplanter, det vil sige, de optræde i saa stor Mængde og ere saa vanskelige at faa bort, at de fortrænge al anden Plantevækst. Mange Planter ere tillige Snylteplanter, hvilket vil sige, at de sende deres Rødder ind i andre Planter og leve af de Næringsstoffer, som disse Planter have opsamlet til eget Brug. Alle saadanne Planter, kan man jo nok tænke sig, ere skadelige, da de hæmme og standse de nyttige Planters Vækst. De Planter, som derimod ere nyttige, ere saadanne, som kunne bruges til at danne Beklædningsstoffer af, og som kunne tjene til Næring ikke alene for os men ogsaa for vore Husdyr. Man kan vel med nogenlunde Sikkerhed sige, at de fleste nyttige Planter findes blandt de tre Familier Bælgplanterne, Skærmplanterne, og Græsserne, af hvilke de to første ere tokimbladede Planter, medens Græsserne ere enkimbladede. Man maa imidlertid ikke tro, at de nyttige Planter alene findes blandt disse Familier. Nej, der findes jo ogsaa blandt de andre Familier enkelte Planter, som ere nyttige, men det er ikke i saa stort Antal, som blandt de tre ovennævnte . . .

d) Mange Planter synes ved et flygtigt Overslag maaske ikke at være nyttige; men ved nærmere Undersøgelse vil man finde, at alle Planter danne et vigtigt Bindeled i Naturen ved at gøre Luften skikket til Indaanding. Nogle Planter ere nyttige ved, at de f. Ex. tjene til Føde for os eller vore Husdyr; af andre næres utallige Smaadyr; nogle Planter yde os vigtige Stoffer, og endelig maa nævnes den store Anvendelse, man gør af de træagtige Planter til Bygningsmateriale o. s. v. De vigtigste Planter, der ere til Nytte for os, ere Kornsorterne, der i de nordlige Lande bestaa af Rug, Byg, Havre og Hvede, hvorimod Majsen og Risen nære den overvejende Del af Jordens Befolkning . . . To vigtige Kulturplanter ere Kaffe- og Tetraet; dette sidste har især fundet Udbredelse hos Russerne, der næsten ikke drikke andet end Te; men denne Drik yndes dog ogsaa i det øvrige Europa. Kaffen er en oplivende og styrkende Drik, der er opfunden af en Munk og nu er indført i en stor

Del af Verden. Sukkeret faas her i Landet af Roer, og Tilberedningen af det foregaar i Sukkerrafinaderier. Den bedste Sukker faas fra Vestindien. De træagtige Planter bruges til Opførelse af Bygninger og til utallige andre Ting. Et vigtigt Stof, Kul, har sit Oprindelse fra forraadnede Plantedele af Fortidens Skove . . .

Om Glasset og dets Anvendelse.

Glassets Nytte spiller en meget stor Rolle her i Verden, fordi det anvendes baade til almindeligt saavel som til videnskabeligt Brug. Ved almindeligt Brug forstaar man, at Glasset bruges til Vinduer, Spejlglas, Vaser og Rør, i det hele taget til Ting man anvender i det praktiske Liv, hvor man ikke kan bruge andet end Glas. I Videnskaben gør Glasset ogsaa meget stor Nytte, da man ved Hjælp heraf har opdaget Ting, som ellers aldrig noget menneskeligt Øje vilde have faaet at se, idet man nemlig her bruger Glasset i Form af Kikkerter, Mikroskoper og lignende Ting. I lægevidenskabelig Retning gør Glasset ogsaa stor Nytte, idet nemlig mangen Person, som har havt daarlige Øjne, faar sit Syn forbedret ved at gaa med Brillen. Man kan heraf se, af hvilken uvurderlig Nytte Glasset er for Menneskene og sandsynligvis vil vedblive at være i kommende Tider.

b) Hvorfor man har drevet det saa vidt nu i Glaskunsten, er uden Tvivl ene og alene Skyld i Glassets forskellige Egenskaber. Dets vigtigste Egenskab er uden Tvivl den, at det ved Varme kan forandre sin Form, idet det nemlig bliver flydende, enten som Vand eller mere tyktflydende, alt efter Varmens Styrke . . .

c) . . . Ved Hjælp af Mikroskopet, er man i Stand til at se Genstande meget større, end de ere og derved opdage, hvorledes de se ud. Glasset er en meget vigtig Opfindelse for Menneskene, da mange Ting kun ere til i Kraft af, at Glasset er til, og da det tillige ikke er videre dyrt, saa ser man Glasset anvendt under mange forskellige Former i ethvert Hus . . .

Hvorledes kan en langvarig Fredstilstand medføre
baade Lykke og Fare for et Folk?

. . . Alle Næringsveje ville [nl. under en langvarig Fredstilstand] udvikle sig og enhver Kilde til Velstand vil op hjælpes og benyttes, og den Velstand, som strømmer til Landet vil oftest, naar der er Fred og Ro og Enighed i Landet, brede sig til alle og afhjælpe Nød og Fattigdom og bidrage til almindeligt Velvære og Tilfredshed hos Folket. En lang Fred medfører ogsaa den Fare, at den gør Folket trygt, og denne Tryghed kan bringe et Folk til at være ligegyldigt, hvad Landets Forsvar angaar. Ved ikke at følge med Tiden, hvad Hærens Udrustning angaar, og ved at forsømme at beskytte sig ved Fæstningsværker, som svare til Tiden, staaer det i Fare for at overrumles af en Fjende, hvad saa meget lettere vil kunne ske, som den aandelige Sløvhed medfører Blødagtighed og Mangel paa Kraft hos Folket.

Agerdyrkingen som Kulturens Begyndelse.

a) Gud har befalet Menneskene at opdyrke Jorden og gjøre sig den underdanig. Dette har naturligvis ikke kunnet ske uden ved Arbejde. Da der nu ikke findes noget levende Væsen, der ved at arbejde enten paa den ene eller den anden Maade ikke slides og tager af, og det vilde derfor, hvis det slidte ikke erstattedes, i Løbet af kort Tid helt opslides. Med Mennesket forholder det sig altsaa paa samme Maade. Det vilde ved at arbejde helt opslides, hvis det ikke tager Næringsstoffer til sig, der kunne erstatte det opslidte. Mennesket skal altsaa tage Næring til sig. Da Jorden yder og altid har ydet de vigtigste Næringsstoffer og det jo er det naturligste at tage sin Tilflugt til den i Retning af at søge disse, saa har det altid ligget Menneskene, der saaledes selv har Interesse af at opdyrke Jorden, paa Sinde at udfinde, hvordan den styrkedes paa den letteste Maade, men dog saaledes, at den gav den rigeste Afgrøde. Man søgte derfor at finde Redskaber, der kunde gjøre Fyldest i disse Retninger. Herved kom man til at tage Forstanden med og anvende Tænkeevnen. Efterhaanden som nu Redskaberne forbedredes, kunde man i den samme Tid, man

før brugte til at opdyrke Jorden, nu faa et større Stykke af den bearbejdet. Menneskene kom herved til at udbrede sig over større Strækninger. Da nu Menneskeslægten altid har været i Tiltagen, saa blev det nødvendigt, at de baade af denne og ikke mindre af den før nævnte Grund maatte træffe paa hinanden. Der opstod nu, hvilket for det meste plejer at ske mellem Folk, der komme i indbyrdes Berøring, en Kappelyst til at overgaa hinanden. Denne er en af de bedste Drivfjeder til at befordre Kulturen. Thi herved tog ikke alene Agerdyrkingen store Opsving, men ved at lære hinandens Sæder og Skikke at kjende, udvikledes Aanden og Dannelsen tog mere og mere til. Det ene Folk kunde nemlig have nogle Fortrin frem for det andet, som dette nu fik Øjnene op for og tog sig til af, og omvendt . . .

b) . . . Dette [d: at lede Vandet op til de højere liggende Steder, som ikke bleve oversvømmede ved Nilens Stigen] kunde ikke ske uden kunstige og omfattende Arbejder, hvortil der krævedes megen Geni og Indsigt. Efterhaanden som nu Landet [nl. Ægypten] blev opdyrket, gav det ogsaa større Afgrøde, og Handlen blev mere og mere blomstrende og sammen med Handlen kom Kjendskabet til andre Mennesker og Sammenkvem med dem, og en Følge af alt dette maatte blive, at Kulturen steg mere og mere. Der fandtes paa den samme Tid et andet Land, som ogsaa giver et godt Bevis paa Op-gavens Rigtighed. I Asien bestod nemlig allerede da Kina, i hvorvel det endnu flere tusinde Aar senere var ukjendt for den da kjendte Verden. Her var og er endnu Agerdyrkingen dreven til en saa betydelig Højde, at Markerne dyrkes som Haver . . .

c) . . . Med Agerdyrkingen er der forbundet Arbejder af forskellige Slags, først maa Stedet, hvor et Menneske har nedsat sig, ryddes for andre Planter og Træer og maaske endog for en hel Skovstrækning, og han vil se, at det overstiger hans egne Kræfter, derfor maa han have Hjælp andet Steds fra, og han slutter sig dels sammen med andre Mennesker, og dels vil han ved at se Dyrene, som ere større og stærkere end han selv, snart lære at benytte dem. De maa oplæres til at arbejde

og til at lystre, og derved vil han selv komme til at tænke sig om og overveje, hvorledes han skal give det umælende Dyr sin Mening at forstaa. Men ikke nok dermed han maa have Redskaber til at faa Træerne ryddede bort . . .

Hvilke Virkninger kan Civilisationens Udbredelse til vilde Folk have paa disse?

Mennesket er en Plante, og Menneskets Skæbne er som Plantens. Enten vokser det op fjernt borte paa et Sted, hvor det maa passe sig selv og ved egen Hjælp blive saa godt som muligt, eller det spirer frem midt i Kulturens Hjerte og bliver plejet, gødet og drevet paa alle mulige Maader. Denne, om man saa maa sige, Gødning eller Politur for Mennesket er Civilisationen . . . Med Hensyn nu til de Lande, som bebos af vilde og civiliserede Mennesker, hvilken Forskel er der saa ikke og saa her, og hvad er naturligere? Et Land maa nødvendigvis staa paa samme Udviklingsstandpunkt som dets Beboere. Ere disse civiliserede, da maa Landet staa paa et Kulturtrin, der svarer til deres Civilisation, ere de raa og uciviliserede, ligger Landet hen ubearbejdet og unyttet. Naar Civilisationen derfor finder Indgang hos et vildt Folkeslag, sker der en mægtig Forandring. Alt bliver anderledes, først og fremmest Mennesket, dets Opdragelse, dets hele Livsførelse. Endvidere bliver Landet ikke til at kende igen, det bliver opdyrket, Skovene ryddede, Sumpene udtørrede, det bliver bebygget, og dets rige Naturgaver komme til Anvendelse. Naar Civilisationen da først har faaet Rod, vokser den sig fra en ringe Begyndelse stor, breder sig overalt og til alle Samfundslag og omdanner og omskaber alt. Rent fraset de materielle Goder, Civilisationen medfører, yder den et væsentligt Gode til, nemlig Læren om Gud, og at det har Betydning for et Folks hele Udvikling navnlig da i aandelig Retning, have vi store Beviser paa . . .

Hvilke Grundsætninger bør man følge i Valget af sin Morskabslæsning?

a) Der følger Pligter og en bestemt Gerning med til at være Led i Menneskeslægtens Kæde. Enhver er forpligtet til

at være et virksomt Medlem af Samfundet og give sit Bidrag til at opretholde og sammenholde Verden. Hvis alle ens Tanker imidlertid uatbrudt skulde krese sig om Arbejde og Pligter, vilde Livet falde pinligt og besværligt i Længden; man maa derfor have en Del af Dagen til Hvile og Adspredelse. En Mørkningstime, hvor man lader Fantasien have Spillerum, hyggelig Selskabelighed, ikke Pligtselskaber med mange Retter og Skaaltaler, men Sammenkomster med Venner, til hvem man drives af Lyst og Trang, det virker befriende og styrkende til Livets Gerning; og saa Morskabslæsningen ikke at forglemme! . . .

b) Man ser netop i vore Dage, at baade Børn og Voksne for en stor Mængde Menneskers Vedkommende give sig af med Læsning, baade den ene og den anden Slags, den alvorlige saa vel som den morsomme, og særlig den sidstnævnte. Grunden dertil er nok den, at en stor Del af Folket er saa heldig stillet, at mange ikke behøve at arbejde for det daglige Brød, og derfor bliver Tiden dem for lang, de kede sig, de maa have Tiden slaaet ihjel, som de sige, derfor søge de gerne til Bøgerne, hvori der gerne findes noget, som rigtig kan more dem, saa at de kan komme af med deres Kedsommelighed, uden at de tænke paa, at det skulle være til Lærdom for dem, saaledes burde det ikke være. Naar man vælger Morskabslæsning, skulde Hensigten ikke blot være den, at man tilfredsstilles i Øjeblikket, men ogsaa senere i vort Liv. Ved at man netop har læst om de Personer, og man har set, hvorledes de ere skildrede for os, man har set Svagheden hos den svage og Godheden hos den anden, saa skal det bringe os til at vække mer og mer Følelse hos os efter at stræbe efter at blive bedre Borger i Samfundet. Idet man betragter den daarlige Person og ser alle hans Mangler, og ser hvormeget han mangler her og der, hvormeget der kunde være langt anderledes, og idet man saaledes sammenligner sig selv med den svage, saa lærer man bedre at dømmе, hvorvidt man selv er naaet frem, og hvad man har at gøre for at komme højere op. Saaledes kan den daarlige Person have stor Betydning for os, og være os et godt Mønster, idet man har set, hvorledes det gik ham, som bar sig saaledes ad, og hvorledes det vil gaa os selv efter

vor Handling. Modsat, vil vi tage den gode Person frem for os, der vil man se det modsatte som i første Tilfælde, hvor langt denne er naaet fremad i mange Punkter, hvormeget vi mangle, hvormeget der er fuldkommen hos ham for os at se, han staar, som en højere Skikkelse, hvorefter man bør stræbe mer og mer at kunne indtage samme Plads. — Saaledes kan man sige, at Morskabslæsningen bliver anvendt paa rette Maade, og det kan kun ske, naar disse Grundsætninger ere til Stede.

c) . . . Naar man vil have Morskabslæsning, bør man først af alt se hen til, om den Læsning man vælger sig kan bidrage til at etisere ens Liv; thi al Læsning vil sikkert gaa i den ene eller anden Retning af Udvikling, saaledes at den enten kommer til at virke etiserende eller fordærvende paa Mennesket . . . Naar vi se hen til de forskellige Retninger inden for Litteraturhistorien, se vi, at intet kan lignedes ved den Bevægelse og Udvikling Romantiken bragte Folkene, og derfor kan man ved Valget af sin Læsning sikkert gaa ud fra dens Principer, hvilke i kort Begreb ere at etisere og æstetisere Menneskene. — Den Læsning, der har den Egenskab, at den æstetiserer, kommer navnlig til at virke paa Menneskets Fantasiliv og kan derved faa overvejende Betydning for Udviklingen af Menneskets Karakter, idet et rent og for Skønhed modtageligt Fantasiliv er en Betingelse for et moralsk Liv. — Jo rigere vort Fantasiliv er, desto mere Stof faar vor Tænkning at arbejde med, derfor kommer denne Læsning ogsaa til at virke udviklende paa vor Tænkning. Idet Fantasien udvikles i Retning af, hvad der er skønt og godt, faar den Betydning for vort Følelseslivs Opdragelse, da Fantasilivet og Følelseslivet er saa nøje knyttet sammen, thi dette bliver herved ædlere og rigere, og da et rigt og kraftigt Følelsesliv er nødvendigt for at føre til Handledygtighed, bliver Læsningen ogsaa herved af Betydning for Menneskets Udvikling . . .

Om den Litteratur, som Reformationsbevægelsen fremkaldte i Danmark.

a) Da Luther stod frem og slyngede træffende Lyn mod Pavens gamle Stol, da vaklede den i sin Grundvold — men

der hørtes tillige et Suk — et Befrielsessuk — — Sukket blev til et Raab — et Skrig — der lød ildevarslende og truende i de paveliges Øren. Men ventet var det . . . Øjnene aabnedes — og al den gamle Løgn og alt det gamle Bedrageri blottedes. Reformationstiden er Folkenes Rejsningstid — Folkelitteraternes Fødselstid. Det danske Aandsliv laa lige fra Danmarks Kristningsperiode til helt ind i det sextende Aarhundrede i det ufødtes lænkebundne Tilstand; men ved Bevægelsen udenfra kom det til Verden. Hvert Gry af Aandsliv var før Kirkeforbedringen blevet holdt nede af fremmet Tvang: Ulykken var nemlig, at Præsterne i den første Periode efter Kristningen udelukkende vare Udlændinge — senere bleve de fremmede Præster vel afløste af indfødte, men disse brugte ikke Folkets Maal; i hvert Tilfælde brugte de det ikke som Skriftsprog — den Gang eksisterede der intet dansk Skriftsprog — tale dansk kunde de vel nok — men til Folket taltes — Latin . . .

b) . . . En af de betydeligste Reformatorer foruden Hans Tavsens var Niels Hemmingsen, en Bondesøn fra Laaland; han førte med glødende Iver Kampen for Reformationen, saavel i Tale som i Skrift. Af disse to Mænd maa mærkes en Huspostil, som indeholder en kristelig Legende samt Stykker af Skriften for hver Dag i Aaret . . . Ogsaa for Sproget blev der arbejdet; særlig fortjent paa dette Omraade har Peder Syv gjort sig ved at besørge en Udgave af de danske Folkeviser; ogsaa Pontoppidan virkede for Modersmaalet; han udgav saaledes en dansk Grammatik, dog med Latin i, »for at Meningen des bedre kan forstaaes,« som han selv udtrykker sig i sin Fortale. Paa Poesiens Omraade har Reformationen ogsaa i høj Grad bevirket en Forandring; den bidrog saaledes til at frembringe en oplyst og fædrelandskjærlig Adel, hvis Hustruer have gjort sig fortjente af den danske Litteratur ved at samle og nedskrive de gamle Folkeviser og saaledes bevare dem fra Undergang. Forøvrigt var Salmedigtningen den vigtigste, og Reformationstiden frembragte en Digter som Kingo, hvis Salmer ere skrevne i et ophøjet og billedrigt Sprog, men for en stor Del mangle den Mildhed og Inderlighed, som vi finde hos en senere Salmedigter, Brorson. I Slutningen af Reformationstiden

sygnede Litteraturen atter hen; den dramatiske Poesi stod paa et ualmindelig lavt Trin; man opførte de saakaldte Skolekomedier, som bleve spillede af Disciple fra de lærde Skoler. Som Forfatter af saadanne Stykker kan nævnes Hieronymus Justesen Ranch, der skrev »Samsons Fængsel«. En mærkelig Overgang fra Reformationstiden til den holbergske Tid danner et Stykke, der hedder »Grevens og Friherrens Komædie«, hvori der spores noget mere digterisk Begavelse, og i hvilket der ligger ligesom et Varsel om den Periode, som skulde afløse Reformationstiden og føre Litteraturen til en hidtil ukjendt Højde ved Ludvig Holberg.

c) . . . I det hele taget fremkom der en Del Andagtslitteratur, og saavel Christian Pedersen som en anden Reformationmand, Palle Pilatius, udgav Bøger i den Smag. Palle Pilatius udgav desuden »en Alterbog«, »en Visitatsbog« og flere andre Smaaskrifter. Som den mærkeligste Reformationsleder fremtræder ubetinget Povl Helgesen. Han udgav flere Smaaskrifter, ved hvis Indhold han paadrog sig Kongens Vrede og maatte forlade Landet, indtil han senere blev kaldt tilbage.

Om H. C. Ørsteds Opdagelse og de vigtigste Opfindelser, der ere blevne en Følge af den.

a) Elektriciteten er en Naturkraft, der allerede var kjendt i Oldtiden, men kun i ringe Udstrækning; Grækerne have nemlig bemærket, at naar man gnæd et Stykke Rav, Elektron, kunde det tiltrække Smaalegemes; men ogsaa andre Legemes og Stoffer have denne Egenskab, der dog kun er en ringe Del af Elektricitetens Kraft, den saakaldte Gnidningselektricitet; men dens øvrige Dele bleve først opfundne langt senere, Galvanismen af den italienske Læge Galvani, efter at Volta havde givet Stødet dertil, i Begyndelsen af dette Aarhundrede, Magneto-elektriciteten af vor Landsmand, H. C. Ørsted, nogle Aar senere . . . Han [nl. Ørsted] fandt nemlig, at en elektrisk Strøm, der ledes tæt forbi en bevægelig Magnet, søger at stille denne vinkelret paa sin Retning. Da den Bevægelse, Magneten gjør ved én Strøm er saare ringe, havde Ørsted længe arbejdet forgjæves; men man kan ikke frakjende ham noget af hans

Berømmelse, selvom det virkelig er sandt, hvad man siger, at Ørsteds Arbejdskarl først lagde Mærke til Magnetens Udslag; thi det store ved Opdagelser er at undfangne Tanken og Ideen, ikke at et Forsøg lykkes for en . . . Det vigtigste er den elektriske Thelegraf; denne er bleven opfundet af Amerikaneren Samuel Morse, der baade var Billedhugger og Maler, og bestaar i det væsentlige deri, at en elektrisk Strøm, der er viklet omkring et Stykke Jærn, kan begyndes og afbrydes efter Behag og derved faa et lille Hjul til at skrive kortere eller længere Streger; af disse er der da lavet et Alfabet. Thelefonen er ogsaa en Opfindelse, fremkaldt ved Magneto-elektriciteten, men den er langt yngre end Thelegrafen; der er en vis Lighed mellem disse to Opfindelser, de thelegraferne begge paa lang Afstand, men den ene igjennem Skrift, den anden igjennem Øret. I Thelefonen sidder der nemlig en tynd Jærnplade, der ved at tiltrækkes eller frastødes af en elektrisk Magnet, frembringer de samme Bevægelser i Luften, som den medtalende har frembragt ved et andet Apparat. De øvrige Opfindelser have især Betydning for Lægevidenskaben; det vigtigste er Induktionsapparatet, hvorved der kan frembringes stærke Strømme hurtigt efter hverandre.

b) . . . En anden Opfindelse, som skyldes Ørsteds Opdagelse, er det elektriske Ringeapparat, hvor en Hammer, ved at tiltrækkes af en Elektromagnet, slaar imod en Klokke. Men i det Øjeblik at Hammeren er blevet tiltrukket, afbrydes derved Strømmen, og Hammeren falder tilbage men tiltrækkes paa ny og saa fremdeles. Senere fandt man ved at nærme en Ledningstraad, gjennem hvilken der gaar en Strøm, til en anden uelektrisk Ledningstraad, saa frembragtes der en Strøm i denne en saakaldt Inductionstrøm. Endvidere har man fundet, at en Magnet kan virke som en Strøm og frembringe Inductionsstrømme, hvad der er bleven benyttet til Telefonen . . .

c) Hans Christian Ørsted har ved sin Opdagelse af Elektromagnetismen vundet Berømmelse baade for sig selv og været til Ære for sit Fædreland. Det har naturligvis ikke været ved at opdage selve Elektromagnetismen, at han har gjort sit Navn udødeligt, men ved de Opfindelser, den afstedkom. Ørsted

har ganske vist ikke selv gjort de Opfindelser, men da de ere byggede paa hans Opdagelse, knytte de sig paa en Maade til hans Navn. Han saa nemlig, at en Declinationsnaal, hvorom der var lagt en overspunden Metaltraad, der stod i Forbindelse med et Bægerapparat, gjorde et Udslag. Et Bægerapparat er en mere hensigtsmæssig Bygning af Voltas Søjle, der for det meste bestaar af Zink- og Kobberplader, der lægges ovenpaa hinanden, hvorpaa der følger en med en godt ledende Vædske overgydt Tøj eller Papirlap. Denne Søjle er altsaa bygget om til en bekvemmere Form, som kaldes et Bægerapparat. Han saa nu altsaa, at Magnetnaalen gjorde et Udslag, og det var ham nu om at gjøre at udfinde, til hvilken Side og efter hvilken Lov Naalen gjorde dette Udslag. Han fandt tilsidst, at Magnetnaalens Nordende, en Magnet har altid to Ender med forskjellig Magnetisme, der kaldes Nord- og Sydmagnetisme, gjorde et Udslag til den Side, der var modsat den, mod hvilken han vendte den højre Haand saaledes, at Strømmen ledtes ind ved Haandroden og den højre indvendige Haandflade vendte ind mod Naalen. Da man nu havde set, at en elektrisk Strøm havde Indvirkning paa en Magnet, kom man snart til at tænke, om det ikke forholdt sig paa samme Maade med et Stykke Jærn. Idet man altsaa holdt sig til dette, opdagede man, at et Stykke blødt Jern blev magnetisk, naar det omvikledes med en med Silke overspunden Kobbertraad, gennem hvilket der ledtes en elektrisk Strøm. Denne Magnetisme ophører paa den anden Side strax igjen, naar man afbryder Strømmen. Dette nemlig er bleven af stor Vigtighed, da det navnlig er af denne Grund, at Elektromagneterne har faaet en saa stor Anvendelse. Uden dette vilde man altsaa ikke ved Elektricitetens Hjælp have kunnet benytte denne Magnetisme ved Telegrafene og Telefonen, der nu benyttes af alle kultiverede Folk. Både med Telefonen og Telegrafene, der kun benyttes til paa lang eller idet mindste temmelig lang Afstand til at meddele sig til hinanden, og det tilmed for det meste kun i nødvendige Anliggender, er det altsaa ikke Mening, at de skal benyttes stadig. Beholdt Elektromagneten sin Magnetisme efter at Strømmen var afbrudt, vilde den holde Ankeret eller det Stykke Jern fast, der altid

anvendes sammen med Elektromagneten, og derved stadig slutte Strømmen; thi ved Tiltrækningen af dette Anker slutes eller sættes nemlig det ene Apparat i Forbindelse med et andet . . .

B.

Løsrevne Sætninger, Sætningsrækker og Sætningskæder. *)

1) De store Mænd, der af og til fremtraadte i Rom, gave store Bidrag til Roms Stormagt. — 2) I en Alder af 27 Aar udnævnte Kong Frederik ham til Admiral, optog ham i Adelskabet og gav ham Navnet Tordenskjold. — 3) Det var især den Del af Aaen, som strakte sig ind mellem Byens Haver, at Sindal holdt sig til. — 4) Man kan ikke nægte andet end, at Napoleon var et stort Geni. — 5) Til Vadefugle »med korte Tæer og lille eller manglende Bagtaa« høre blandt andre: Trapperne, Brokfuglene, Snepperne og Tranerne. — 6) Irland grænser mod Nord og Øst til Skotland og mod Vest til Atlanterhavet og mod Syd og Vest til England. — 7) København menes snart at være for stor til, at den kan nøjes med de Kirker, der findes i den. — 8) Jeg har fundet saavel gamle Individuer og unge. — 9) Dette Menneske har Mangel paa Evne til at kunne bestille noget. — 10) Et Parallelogram er en plan Figur, begrænset af 4 rette Linjer. — 11) Egnen omkring Hobro er baade bevokset med Lyng og Mos. — 12) Naar man skal danne sig en Forestilling om et Lands Beliggenheds Indflydelse paa Næringsvejene, maa man først kende dets Beskaffenhed, hvoraf de ere betingede. Storbritannien og Irland ere to store Øer, som ligge i det nordlige tempererede Bælte, og alene ere begrænsede af Vand. — 13) Det danske Folk er af Naturen

*) Oven staaende Eksempelsamling er væsentlig hentet fra Skolestile og fra Prosaforfattere; dog er der ogsaa medtaget nogle ved Kursivskrift mærkede Verslinjer. De i Eksemplerne indeholdte Fejl ere i de fleste Tilfælde ufrivillige; men enkelte forsætlige Brud paa Udtryk-kets Rigtighed, Tydelighed og Skønhed har jeg medtaget, idet jeg har tænkt mig, at ogsaa saadanne kunde have pædagogisk Betydning.

gødmodig, men de kunne dog ikke rolig høre paa Preussernes Skryderi. — 14) En flink ældre Pige kan paa Grund af Bortrejse til 1ste September faa Kondition hos N. N. — 15) I det hede Jordbælte ere Palmerne meget vigtige; i Afrika findes Daddelpalmen, som er af stor Betydning, thi hvis den ikke fandtes i Oaserne i Sahara, vilde den gamle Karavanvej være aldeles umulig. — 16) Den saakaldte »Moskus« afsondres i en Pose under Bugen hos Hunnen af den i Højasien levende, kullede med lange Hjørnetænder i Overkæben udstyrede Moskuhjør. — 17) Frihed bestaar i, at man kan gaa, hvorhen man vil. — 18) Med Hensyn til disse Øers [nl. Storbritanniens og Irlands] Beliggenhed, saa ligge de begge i Nordsøen. Hvad Jordbunden angaar, saa er den meget forskellig i de Dele af Landet. — 19) Bomuldsplanten findes især i Amerika og er overordentlig nyttig, fordi den omtrent bruges over hele Jorden ved Fabrikation af Tøj. — 20) Rumstørrelser inddeles i Lege-mer, Flader, Linjer og Punkter. — 21) Frederikssund var før en Ladeplads for det nærliggende Slangerup (»Thomas Kingo«) og har efterhaanden hævet sig paa dennes Regning. — 22) Naar Flagermusen kommer flyvende og vil hænge sig op, tager den først fat med Tommelkloen paa Forlemmerne, men vender sig siden og kommer til at hænge i Bagpoternes Kløer; hængende paa denne Maade, træffer man ofte mange sammen. — 23) *Han* [nl. Kristoffer II] *leed bestandig af Pengesorg || Til de uheldigste Krige.* — 24) Tordenskjold paadrog sig mange Ubehageligheder ved egenhændige Handlinger. — 25) Telegrafan er til stor Nytte for Menneskene og er et meget godt Samfærdselsmiddel især paa de Steder, der ligge langt fra hinanden. — 26) Den største Del af Storbritannien er opfyldt af Højland, hvilket forhindrer, at Agerbruget, som ellers hører til et Lands vigtigste Næringsveje, kan blive nogen Næringsvej af Vigtighed. — 27) Her i Byen findes der ikke faa kvindelige Sygeplejersker. — 28) Glasset blev opfundet allerede i Oldtiden. — 29) Du kan ligesaa godt lade være og tude og skabe dig. — 30) Aldrig havde han kendt sig saa ulykkelig. — 31) Han er bleven tilbudt en god Plads som Portner. — 32) Alle de Stjærner, man ser, skjelnes i 3 Slags, nemlig Fixstjærnerne,

Planeterne med deres Maaner (Biplaneter) samt Kometerne. — 33) Kaptajnen kom alt længe ikke mere i vort Hus. — 34) Uden at tage Hensyn til Omstændighederne blev han dødsdømt. — 35) *Nu flammer Livet højst, nu skal Du dø.* — 36) Nogle unge Piger til at sy i Haanden ved Korsetsyning kunne faa Plads straks. — 37) Da Afrika har en højst uheldig Kystform og mangler sejlbare Floder, er den største Del af det indre ukendt. — 38) De fæstningsagtige Bygninger minde mig om Middelalderen, da Indbyggernes indbyrdes Stridigheder tvang dem til denne Forholdsregel. — 39) Sugefiskene kunne hægte sig fast til Skibe og andre Havdyr. — 40) Der blev et Staahej i Anledning af Ankomsten af Billedhugger Pless. — 41) Der dyrkes [Talen er om Irland] en Masse Kartofler, hvorfor der indtræder Hungersnød, naar Høsten mislykkes paa Grund af Kartoffelsygen. — 42) Sagopalmen er nyttig ved at dens Marv er saa fin, og af hvilken det saakaldte Sagomel laves. — 43) Mit Lager er atter forsynet med Handsker for Herrer, som ere stukket oven paa Haanden og de saakaldte Thehandsker for Damer uden Fingre. Et lille Parti Handsker for Børn, der har ligget i Vinduet som Skilt, sælges for halv Pris. — 44) En Størrelse er noget, som kan forøges og formindskes. — 45) Den 15de Marts 44 omringede de sammensvorne Cæsar i Senatet, og Roms største Mand sank under de for største Delen mere af Partihad, Privatfjendskab og Ærgerrighed end af Kærlighed til Republikken ledede Morderes Dolke. — 46) Katten faar 3 à 4 Killinger ad Gangen, hvis Øjne aabne sig efter 14 Dages Forløb og allerede 4 Uger efter kunne æde. — 47) En Spore er et Redskab af Sølv, der, fæstet til Rytterens Hæl, bruges til at drive Hesten fremad. — 48) Saaledes finder der mod Syd i Lavlandet en stærkt udviklet Agerdyrkning og Kvægavl Sted. 49) Lediggængerer taber med Lysten Kraft til Virkelyst. — 50) Kunstneren udførte bl. a. forskellige Stykker af Scarlatti samt et Par af hans egne Kompositioner. — 51) *Gaa sagte, Herre! vaagn ej denne Gubbe!* — 52) En Have er hvor der saaes og plantes. — 53) Katastrofen skete med Lynets Fart og indtraf 7 Minutter før Kl. 1 om Eftermiddagen, paa hvilket Tidspunkt den ene af de frelste Mænds Uhre var gaaet i Staa.

— 54) Han har underkastet sig sin Nabo. — 55) Den, hvis Skønhedssans vansmægter ved Styggelsen over Livsvilkaarene, han bygger sig op et Drømme-Hellas at ty ind i — 56) Storbritannien og Irland ligge i Atlanterhavet, paa alle Sider omgivne af Hav, og staar ikke i nogen landfast Forbindelse med Europa. — 57) Et steds i København skal der bo »en Sadel- og Tapetserer«. — 58) Naar Folk nu skal drage igennem Ørkenen, og de skal lade Kamelen, lader de den lægge sig ned paa Knæ, og naar de saa har ladet den færdig, rejser den sig op; men er den ladet for meget, bliver den liggende, og saa maa man læsse noget af den igjen. — 59) Langs med Stranden strækker den smukke Lystskov Kristianslund, hvoraf en Del er en Frugthave, som ikke overtræffes her paa Fyn, sig. — 60) Vildtet er snart søgt til det saaledes udlagte Foder. — 61) Forsaavidt er der endnu ikke indtraadt noget, som røber et blot nogenlunde Anlæg for Musik. — 62) *I barbariske Tider || Dyrkedes Gud, saa Krig, endelig Ager og Eng.* — 63) Disse Have ere ikke brede nok til at sætte Englænderne ude af Stand til at staa i Forbindelse med andre Lande, og paa den anden Side sætte de en Fjende ude af Stand til at angribe den. — 64) Ved Husdyrene fremtraadte paa Opdagelses Tid den Mærkelighed, at de indfødte aldeles ikke brugte Pattedyrmælk, hvorfor de heller ikke havde nogen tæmmedrøvtygger ... 65) Civilisationen er eet af de Goder, som dels vokser af sig selv, naar Spiren er lagt til det, og som i Løbet af 2—3 Menneskealdrer kan hæve et Land umaadeligt, dels er den nødvendig, hvis Folkene tænke paa at hævde deres Plads som Nation blandt civiliserede Mennesker. — 66) Et Pattedyr er et Dyr, som ikke lægger Æg. — 67) Endelig maa det bemærkes, at for at man skal kunde telegrafere fra et Sted til et andet, maa Telegrafledningerne staa i Forbindelse med hinanden. — 68) Denne Opera hører til en af Wagners bedste. — 69) *Hvi overvælder man os med Ros, || som vi ej har og aldrig kan fortjene.* — 70) Karl d. XIte er een af de Konger, Sverige sidst vil glemme, ikke fordi han gavnede Landet meget, men for sin mandlige Tapperhed og sine æventyrlige Krige med Nabomagterne. — 71) Storbritanniens og Irlands Beliggenhed er vel gunstig, men det vilde være bedre om de laa noget mere

mod Øst, da Golfstrømmen saa vilde komme til at flyde noget nærmere ved dem. — 72) Tjenstvillig kaldes den, som er villig til at vise andre Tjenester. — 73) Ved at sætte over Grøften sprængtes mine Benklæder. — 74) Min Broder gør alt muligt for mig. — 75) Ludvig d. XIVde samlede den gamle Adel omkring sig og holdt Hof i Versailles, som hverken aldrig før eller siden er bleven set. — 76) Ved Sport forstaas alle de Idrætter, der øves ud over den rolige Stillesidden og Gaaen. Ved Sport drages de unge bort fra mange utilladte Fornøjelser. — 77) Klokken er slaaen Ti. — 78) Drengen opløste Tallet i sine Primfaktorer. — 79) Dog var en større Ulykke ramt de sejrende Sekvaner. — 81) En Triangel er en plan Figur, begrænset af 3 lige store rette Linjer. — 82) Australlandet, ogsaa kaldet Nyholland, er meget mindre end de andre Fastlande, men har ligeledes Skikkelsen af en Trekant. — 83) *Sex hundred og tredive Aar vi troede, || At end vi ejed' Absalons Ho'de, || Sat i et Kammer i Fædrelandet; || Men — Kongen opdaged', det var et andet. Ei siette Frederik kunde taale, || At Hovedet til saa stor en Straale, || At Dødninghovedet — som nu tier — || Man viste blandt Snurrepiberier.* — 84) Foraarsluften kræver Forsigtighed; naar man altsaa gaar sig en Aftentur, maa man pakke sig godt ind. — 85) Al Opbæren af Varer og Tiggeri er forbudt. — 86) Fattigmands-Barnet skal ud at tjene, naar det efter den som oftest i en altfor tidlig Alder faldende Konfirmation efter Faderens Mening har faaet en tilstrækkelig Mængde Forstand i Kroppen. — 87) Ved sin Afrejse fik Hans Tausen strænge Forbud om at holde sig til den katolske Kirke og ikke slutte sig til Luther. Hjemkommen var hans Modtagelse i Danmark ikke venlig. — 88) Et Menneske er et tobenet Dyr uden Fjer. — 89) Naar man nu først ser paa, hvad Gavn Fred i Landet og Fred med Udlandet kan medføre for et Folk, saa kan man i Almindelighed sige, at den fremmer alle fredelige Sysler. — 90) Et Folk afrundes i Freden, men det bliver ikke altid bedre. Ukrudtet vokser op ved Siden af Sæden, og Jorden maa ofte kuldgraves. — 91) At der er en Gud, beviser den hellige Skrift; thi den er indblæst af Gud. — 92) Nu er det alt forbi. — 93) Ude paa Verandaen sad Lange og saa' krænket ud over en med Brød kemisk rensset Tallerken. —

94) En af de sjældneste og mest betydningsfulde Tildragelser paa Himlen er for nogle Uger siden fundet Sted. — 95) »Bestillinger paa knuste Gasværkscoques modtages saavel til straks som senere Levering.« — 96) Min Søn slap nok saa godt fra sin Eksamen. — 97) Vælger man sin Læsning efter nyttige, moralske, etiske og æstetiske Grundsætninger, saa vil den byde en et Stof, som vil kunne bibringe en Kundskaber, som man ikke havde i Forvejen, udvikle ens Følelse i etisk, æstetisk og sympatetisk Retning og styrke ens Vilje i det gode. — 98) I Fredstiden sender Handelsmanden trøstigt sine med Vare ladede Skibe til andre Steder og skaffer sig andre til Gengæld. — 99) Allevegne fra strømmer der Skibe til England, enten for at hente Varer eller ogsaa med Raaprodukter, der skal forædles. — 100) Regula de tri »er saadant noget som: naar 1 Pund Kirsebær koster 2 Mark og 8 Skilling, hvad koster saa en Parket-Billet?« — 101) Den større Halvdelen af Kapitalen tilfalder den afdødes efterladte Slægtninge. — 102) Et Folk kan ved en lang Fred blive overmodigt og vellystent. — 103) Dampskibet laa allerede derude og stønnede med sine Lanterner. — 104) En Cirkel er en i sig selv tilbageløbende Linje. — 105) Ved nu i vel snart mer end et halvt Aar at have ventet paa Svar er jeg bleven utaalmodig. — 106) Kongen stod for Ludvig d. XIVde næsten som Guds Statholder paa Jorden, hvem alle maatte rette sig efter som ufejlbarlig. — 107) Hvis man ofte læser saadanne Bøger, som indeholde Ting, man ikke kan være med til, saa vil man til sidst vænne sig dertil, og man vil da ikke være i Stand til at værges sig derfor, men efterhaanden tilegne sig det som sit eget. — 108) Rovdyrene inddeles i: Løver, Tigre, Pantere, Sjakaler, Ulve, Hunde, Mynder o. s. v. — 109) Han bebrejdede de af Borgerne, der ikke havde stemt, at de havde voldt Nederlaget, og trøstede de af Modpartiet overvundne med Haab om Sejr ved næste Valg. — 110) Omtrent paa Korstogenes Tid stod Munkevæsenet paa sin højeste Magt. — 111) I en undersædig Frugt sidder Frugtknuden nedenunder Bægeret og synes at være en Del af Blomsterstilken, i dette Tilfælde kaldes Blomsten oversædig (Pære, Hvidtjørn). I en oversædig Frugt sidder Frugtknuden inde i Blomstens Midte og er omgivet af Blomstens

øvrige Dele; i dette Tilfælde kaldes Blomsten undersædig. — 112) I mange enkjønnede Blomster sidde Støvdragerne og Støvvejene paa samme Plante, men i forskellige Blomster, og en saadan Plante kaldes Enboplante (Agurk, Hassel). — 113) En Kartoffelknold udgaaer ikke fra Roden, men fra underjordiske Grene; den er derfor ikke en Rod, men en Deel af en underjordisk Stængel. — 114) Efter i over 10 Aar at have arbejdet paa dette Skuespil er det udkommet i Trykken. — 115) Man bør først udelukke al ugudelig Læsning; dernæst bør man bestemt holde sig fra al usædelig Læsning. — 116) Ogsaa ved Hofferne begyndte Munkene i den følgende Tid at spille store Roller. — 117) Venskab er det Forhold, som finder Sted mellem Venner. — 118) Rigsdagen har tagen Juleferie. — 119) Listen blev henlagt paa Regensen til fremdeles Paategning. — 120) Pavestanden paa Luthers Tid var en Spot og Skam for hele det kirkelige Samfund. — 121) »Ja, men, bedste Madam! det blev befalet paa Parolen, at Soldaten ikke var frossen ihjel.« — 122) Bornholmeren er den omskiftende i Gemyt, men den stenfaste i Sind og Skikkelse . . . Som Bornholm er fast og stenet, saaledes er Bornholmernes Sind og Tanke ubøjelig. — 123) En Vægtstang er en Stang, der frit kan dreje sig om et givet Punkt, som er i lige stor Afstand fra begge Stangens Endepunkter, medens modsatte Kræfter stræbe at sætte den i Bevægelse. — 124) *Alt længe skinner hans Berømmelses Maane || over hele det store Kongerige Skaane, || og i Tyskland nyder han alt en Hæder, || som nedenfor Hundsrick mon begynde || og ender oven for Svinemünde.* — 125) Glasset blev opfundet i Oldtiden af Fønicherne. Det var en ganske tilfældig Tilskikkelse, som førte til denne Opfindelse. — 126) Vi kunne forene det nyttige med det behagelige saaledes, at vi vælge de Bøger, der baade kunne tjene til Nytte og Fornøjelse. — 127) Han fortalte, hvorledes Garden havde taget de Tropper, som red foran sig, for Østrigere. — 127) Nu kom Raden til Lilleasien. — 128) Jeg har sat her længe og ventet paa Dig. — 129) Vel kan Tordenskjold ikke nævnes blandt de udmærkede Statsmænd, som har levet og virket siden Christian d. Istes Tid, men han er dog bleven be-

kendt — endogsaa blandt Børn i deres tidligste Alder — for sine glimrende Bedrifter. — 130) Hvorfor man har drevet det saa vidt nu i Glaskunsten, er uden Tvivl ene og alene Skyld i Glassets forskellige Egenskaber. — 131) »Ja, hvis det [nl. Dyret] er fløjet, saa maa det kunne flyve.« — 132) Bygningen var i 1875 uden Grund taxeret til en Værdi af . . . — 133) Hunde og ildsfarlige Genstande maa ej medtages. — 134) De andre undte han Nyttens, sig selv Arbejdet. — 135) Saa blev nu Hovedøjemed i Statsbestyrelsen dette, at faa mange Mennesker paa et lille dunkelt Sted samlede, samt Penge til disse Mennesker i Krig at udruste og nære. — 136) Indførselen udgjøres især af saadanne Sager, som Landet ikke frembringer, og som bruges af Befolkningen (Vin, Kolonialvarer, Metaller o. s. v.). — 137) Han er jo dog vel et Menneske som os andre. — 138) *Virksomhed er Livets Salt, || Glimmer ikke Guld er Alt.* — 139) »En Bog in Folio er den, som er saa stor som en Bibel.« — 140) Holstenshus ligger ogsaa meget smukt med sin smukke Dyrehave og Have. Herfra haves en smuk Udsigt. — 141) Englands Handel er meget stor, eftersom dets Flag vajer paa alle Have. — 142) Mennesket har ti Fingre paa hver Haand, fem og tyve paa Hænder og Fødder. — 143) Kosciuzko døde d. 15de October 1817 af et Fald med Hesten og havde aldrig været gift. — 144) *I mange Aar jeg sidder || I denne Bolig her.* — 145) Mandens Drab gjorde et stærkt Indtryk paa alle. — 146) Jørgen havde ikke stort at stille med. — 147) Skønt Irland væsentlig er Lavland, strækker der sig dog nogle enkelte Toppe langs med Nordveststranden. 148) Columbus fremkom med den Paastand, at Jorden var rund; thi Havet havde skyllet Ligene af nogle, ham ubekendte Mennesker i Land paa Afrikas Vestkyst. — 149) (Af lille Peters Stilebog) ». . . og der i de store, prægtige Urskove, hvor Lianerne smukt slynge sig fra Træ til Træ, gaar Tigeren i de mørke Nætter paa Rov, med 1 Knudetand i Overkæben og ingen i Underkæben«. — 150) Vil De have en Tand trukket ud, saa kan jeg trygt anbefale Dem Doktor N. N.: han har over hundrede Gange trukket Tænder ud paa mig. — 151) Der findes i Amerika Folk næsten fra alle Verdensdele. Der findes

store pragtfulde Bygninger, som der ikke findes Mage til her hjemme, idet de ikke alene udmærke sig ved deres Pragt, men og ved deres Højde, da de ere byggede med en eller ti Stokværk ovenpaa hverandre. Der findes Huse, der paa Ruller kan flyttes fra et Sted til et andet, der findes den mægtige Frihedsstøtte, som tjener til Fyr ved Indløbet til New Yorks Havn og hvis Straaler spredes ud over Havet i flere Miles Afstand. Der findes Jernbaner, som farer af Sted med Lynets Hastighed. I Amerika findes et af Jordens største Vandfald Niagara. Der findes de store og udbredte Prærier, hvorpaa der findes umaadelige Flokke af forvildede Dyr . . . — 152) Du kan nok begribe, at det ikke er udsøgt behageligt for mig her at skal staa og forklare dig Alting. — 153) Indskrænkede og Vane-Mennesker virkeliggøre til en vis Grad denne Hypotese. — 154) »Det gør mig hiertelig ondt, at Deres salig Fader saa tidlig er kommet ind i Himmerige.« — 155) En lærd Mand er en Mand, som forstaar Latin og Græsk. — 156) Huslæreren . . . var bredbrindet, højskuldret, duvnakket. — 157) To Ræve nedlagde forleden Dag en som Krybskytte berygtet Husmand. — 157) *Dog styrer Hlade-Jarlen Riget alt || I atten Aar.* — 158) Saafremt Formaalet med Undervisningen er ikke blot at bringe Eleven til at skrive sit Modersmaal orthografisk rigtig, men tillige at bringe ham til — saa vidt muligt — at skrive et tankerigt, vel formet og vellydende Sprog, saafremt er det ogsaa utvivlsomt, at en dybere . . . Forståelse af . . . Sætningsbygning og Sætningsforbindelse bliver en uafviselig Fordring. — 159) Italiens Smaaaster undertvungne, vendte de [o: Romerne] Vaaben mod fremmede Lande. — 160) »Aa, mit Barn! gaa ind i min Syæske og hent mig min Saks.« — 161) En anden Ting, som især tildrog sig vi Skoledrenge Opmærksomhed, var hans mangfoldige og mangehaande deilige Duer. — 162) *Og ned sprang Tyven lig en Kat, || Der lang Tid har i Tønden sat.* — 163) . . . thi Kiødet [af Galten Særimmer], som daglig koges og tæres, men fortæres dog ikke, og mister end ikke Livet, udtrykker jo helt træffende den kiødelige Forbindelse mellem alle Ætled. — 164) [Af en gammel Prædiken] Thi ligerviis som Ulven er et grimmigt Dyr, saaledes bør det ogsaa eder at føre

et nyt og bedre Levned. — 165) »Han [nl. Hr. Mandrup] foer op og ned ad Hylderne og krammede meget mere op end jeg havde Brug for.« — 166) At fortie er, naar en ikke siger noget af det, som han ved. — 167) Kongen af Hollands Helbredstilstand synes at være særdeles ængstelig. — 168) Alle Georgiere ere Christne og hengivne til Drik. — 169) Min Fætter er Fisker og driver denne Næringsvej paa de nærliggende Indsøer. — 170) [Paa en Trappeopgang] Al Adgang med Træsko paa Hovedtrappen forbydes Værten. — 171) Ingen maa betegne sig for Fæstemand. — 172) Befolkningen ernærer sig næsten alle sammen ved Kvægavl. — 173) Der udføres lige saa meget i en Maaned, som Danmark i et helt Aar, deraf ser man, at ogsaa dette ikke er uden Betydning. — 174) For nogle Aar siden trak hun [Bertha Linda] sig i Wien tilbage fra Scenen for at ægte den berømte Maler Makart, hvis yppige Dianaer, Nymphes og Undiner man ikke har Vanskelighed ved at see, at »die holde Bertha« har staaet Model til flere end en af. — 175) Dette tilstode selv de, som ellers, for Færdighed i Dyd at naae, gjorde sig mindst Umage og Ære. — 176) Dette er den Art Opfindelser, hvortil ingen Regler kunne lede; det er en Inspiration, som ikke kan blive uden Genist tildeel. — 177) Korsettet burde . . . kun bruges i en Læges Hænder, hvor det ofte kunde være godt. — 178) Det i Odder Folkeblad omtalte Rygte om Svinepest i Baulstrup har vist sig at være en anden Sygdom. — 179) [Af et Provinsblad 18²⁵/_{XI} 88] Den norske Bohémeliteratur, som Hr. X. med sin mærkelige Evne til at forandre Standpunkt, saaledes at han altid befinder sig paa yderste venstre Fløj, hvor langt ud i Mosen og Dyndet denne end vader, strax tog under sine, efter at de mange laante Fjer ere pillede af ham, ikke synderlig langt rækkende Vinger — har herhjemme aldrig villet trives saa godt som i sit eget Fædreland, hvor Jordbunden jo i lang Tid har vist sig særlig gunstig for alle politiske, sociale og literære Ukrudtsplanter frodige Væxt. — 180) [Af et Provinsblad 18²⁴/_{XII} 74] Da jeg efter Hr. G.s anbefaling i Avisen købte en af de saakaldte Nordlyslamper, som skulde være saa udmærket. Dette finder jeg nu ikke er Tilfældet, da den gik i Stykker samme Aften den blev

købt, hvorfor jeg henvendte mig til Hr. G. om at reparere den, men som han erklærede ikke kunne lade sig gøre, da det var Patent. Om det strider imod Loven kan jeg ikke sige, da jeg ikke er lovkyndig, men tilbød mig en ny Brænder for Indkjøbsprisen, men som jeg fandt blev for dyrt, naar jeg skulde købe een hver Aften og jeg synes, at det var mærkeligt, at han ikke kunde reparere den, da han er i Besiddelse af den af ham saakaldte »Livsbegker«, som jeg formoder skal være »Livsvækker« paa Dansk, som skal være god for alle Sygdomme, men om det er Folk eller Bliktøj, det skal jeg lade være usagt, men jeg formoder at det er Bliktøj, da det er en Blikkenslager, som har den og ikke en Læge, hvorfor jeg for mit Vedkommende ikke kan anbefale den Sort Lamper. — 181) Det var et stort, bredt, grødebugnende Land. Et Land, der fladede sig frem fra Synsrandens solblaa Skovmure i lange Bølger af grøngraa Havre og gul Rug og Engbund og Brakjorders Brune. Et hegtavlet Land med gærdebræmmede Veies støvhvide Streger — med Pletter af Bøndergaardens lysende Længer og rødeøjede Gavle. Et stille, solhedet Land under tusinde Lærkesanges Rislen — et Land med Langvejslyd og Længsler vide af Led. Og Landet løb ned mod matblaat Vand i bløde Bankefald, der skylled Stiernes hvide Baand og Tjørnernes Kratpletter og de bindingstærnedede Huse sammen i Dalskaalers Bund til en By. Med solrøde Tage og skyggeblaa Gavle og Skorstenes smalle Røgvimpler, laa den dernede om to graa Blyspir og trykked sig sammen i Havernes grønne Løvpuder og mumled spæd Larm og vage Lyd op mod det store, tyste Land. — 182) *En Høker-Konning! Al hans hele Flaade || Var Pæreskuder, Sceptret var en Alen.* — 183) Dette Ordsprog [o: den, der graver en Grav til Andre, falder selv deri] er et sandt Ordsprog thi det siger Noget som er ganske rigtigt. Thi den, der graver en Grav til Andre, falder selv deri; naar man nemlig graver Grave til andre Folk, saa er man Graver, og da en Graver jo ligesaa godt er et Menneske som andre Mennesker, saa skal han ogsaa selv engang døe, og saaledes selv grave den Grav, han skal begraves i. — 184) At jeg altsaa ved bestandigen at berige, maaske overlade mig med nye Følelser, nye Fornemmelser, nye Anskuelser af Livet . . .

offere end de fleste maa have forandret mine Meninger, er naturligt. — 185) Kolibrierne derimod fange Edderkopperne paa Rederne. — 186) Historien er den Videnskab, der lærer os Menneskenes Historie. Den inddeles i Naturhistorie, Verdenshistorie og Fædrelandshistorie. — 187) Den Omstændighed, at Naquet, der er General Boulangers første Trompeter, ikke figurerer i Spidsen for et Ministerium, er sandelig ikke fordi han har afslaaet denne Ære. — 188) Det er en Glæde at se, de mange Øjne [o: Børnenes] lyse en i Møde, naar man følger en Mand som f. Eks. Tordenskjold gennem hans Liv som Krieger, man lever selv med ham, man føler, som han følte, og inden man ret ved af det, saa er man med Børnene langt borte fra Skolen, og man vandrer med dem der, hvor Tordenskjold udførte sine Bedrifter. Opnaar man saaledes at bringe Børnenes og ens egne Tanker bort fra Omgivelserne og hen til det, der tales om, da er man forvisset om at have meddelt Historien i den rette Form. — 189) Som et Exempel paa, hvad et Folk, der oprindelig kun havde deres Hjorder og store Græsgange at ernære sig af, har bragt det til, kunde man maaske nævne Mohammedanerne. — 190) Der samles Kapitaler, og der fremstaar Folk, der udelukkende give sig af med at sysle med Kunst og Videnskab, kort sagt, Udviklingen gaar fremad med raske Skridt, jo hurtigere naturligvis, jo mere energisk et Folk er. — 191) Naar et Folk er agerdyrkende, er det nødt til at have faste Bopæle; men som Følge af disse to Egenskaber henledes dets Tanker dels paa Fremtiden og dels paa Fortiden. — 192) I Sommerferien gjorde jeg en Lystrejse for at more mig over til Møen . . . Da vi havde sejlet derhen, hvor vi skulde, ankom vi til Møen, og der er meget smukt. Vi gik omkring paa Øen og saae paa alle de store Stene, som vi spiste til Frokost begyndte Veiret at blive graat og kunde vi nok begribe at det vilde regne, og det gjorde det ganske rigtig ogsaa, thi et Øjeblik efter begyndte det at regne og da saa Klokkeren var fire sejlede vi hjem, men da var Vejret allerede blevet godt igen og i Kjøbenhavn havde de slet ingen Regn haft, fordi det undertiden kan regne et Sted og være godt Veir et andet Sted. — 193) Ved Opdagelsen af Telegrafens, der er vort Aarhundredes Culmination i Videnskaben,

er det blevet muligt, at bringe Bud med Lynets Hurtighed i Afstande, der tidligere kunde være Maaneder, og dens Betydning er saa stor, som ingen før dette Aarhundrede kunde ane. — 194) Allerede før Ludvig den Fjortende kom paa Tronen, var Frankrig baade indadtil og udadtil hævet til stor Selvstændighed. — 195) Folket bliver [o: under en langvarig Fredstilstand] lige-gyldigt og sløvt, sørger ikke for at befæste Landet tilstrækkelig i Krigstilfælde, men mener, at andre Nationer ville hjælpe dem o. s. v. Poesien og Kunsten slappes ogsaa, og i alle Forhold mærkes der en sørgelig Ro og Lige-gyldighed. — 196) Ved Siden af de mange Fordele, som Tandhjulsudveksling frembyder, har den [o: Tandhjulsudvekslingen] blandt Andet den Mangel at gjøre en ikke ringe Støj, selvom det ene Hjul har Trækamme. — 197) Anarkisterne havde lagt en Plan, der gik ud paa, at de vilde se at faa en Politistyrke samlet. — 198) Den større Mængde Produkter, der efterhaanden have været Følgen af den forbedrede Agerdyrkning, vise tilstrækkelig Agerdyrkingen som Kulturens Begyndelse. Overflod paa saadanne have nemlig foranlediget Menneskene til at søge til fremmede Lande for her at ombytte deres Varer med andre. — 199) Hun var særdeles skarp synet, naar hendes Mistænkelighed først var vakt. — 200) Ved næsten alle Opdagelser spiller Tilfældet en stor Betydning, og man kan med nogenlunde Sikkerhed sige, at der ikke er gjort en eneste stor og epokegjørende Opdagelse, undtagen en eller anden tilfældigt indtræffende Omstændighed har ledet til at opdage den, og ofte er det ved en Opdagelse ganske ukyndige Mennesker, der først tilfældigvis træffer paa et eller andet, som paa Grund af dets Usædvanlighed sætter dem i Forundring . . . En ganske anden Sag er det derimod med Opfindelserne, der bero paa i Forvejen gjordte Opdagelser og derfor kan udspuleres paa Basis deraf. Medens det ved Opdagelserne tidt er ulærde Mennesker, der foraarsager dem, maa derimod de Mænd, der skal gjøre en Opfindelse, være dygtige Folk, der ere bekendte med de forud gjordte Opdagelser og godt hjemme i de Kundskaber, der udfordres, for at udspulere en Opfindelse . . .